

A CANDEA

Edita: Asociación "FONTE do MILAGRO" - VERAN 2006 - Depósito Legal: LU-454-00 - N.º 19 - 1 €

Revista do Caurel

SUMARIO

Páx 1	Portada
Páx 2	Teléfonos de Interese
Páx 3	Reflexións
Páx 4	A nosa fauna tamén emigra
Páx 6	Visión do Caurel
Páx 8	Ruta (Alto do Couto)
Páx 10	Festa da Serra
Páx 12	Fiesta musical do Caurel
Páx 13	Homenaxe a Antonio Blanco
Páx 14	Certame de Pintura
Páx 16	Uxío Novoneyra
Páx 18	Do Caurel á trashumancia en Castela
Páx 21	Raianos
Páx 22	A Raíña Dona Urraca
Páx 24	Novas
Páx 26	Actualidade
Páx 27	Recuncho para Poesía

TELÉFONOS DE INTERESE

CENTRO MÉDICO (Folgoso)	982 43 30 33
CENTRO MÉDICO (Seoane)	982 43 30 90
HOSPITAL COMARCAL (Monforte)	982 41 79 00
EMERXENCIAS MÉDICAS	061
SOS GALICIA	112
CRUZ VERMELLA (Pedrafita)	982 36 70 06
CRUZ VERMELLA (Quiroga)	982 42 83 55
FARMACIA (Folgoso)	982 43 30 54
CASADO CONCELLO	982 43 30 01
CUARTEL GARDIA CIVIL (Seoane)	982 43 30 83
AUTOBUSES "Empresa Caurel"	982 42 82 11
ESTACIÓN DE AUTOBUSES (Monforte)	982 40 49 50
ESTACIÓN RENFE (Monforte)	982 40 20 96
INCENDIOS FORESTAIS	085

A asociación "FONTE do MILAGRO" e a dirección desta revista non se fan reponsables dos traballos que nela se publican. Esta responsabilidade pasa ó autor/a.

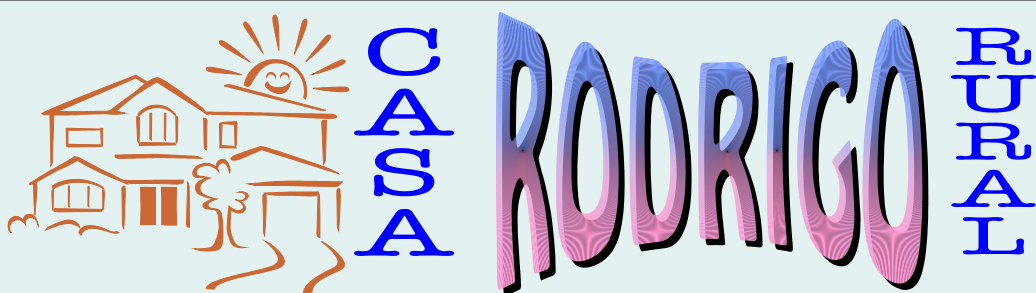
Si achegas algún traballo para que sexa publicado debe vir acompañado dos datos persoais. Non se publicarán, fotografías, textos, etc. nos que se descoñeza a identidade do autor.

Asociación Cultural "FONTE do MILAGRO"

Tlf.: 982 210 128 - 619 025 252

E-Mail: froxan.vila@terra.es

Web: www.fontedomilagro.org

Ó PE DA FERMOZA DEVESA DE PADERNE
A MELLOR MANEIRA DE DISFRUTAR DA NATUREZA

Información e reserva: Tfno e Fax: 982 185 110 Paderne, O CAUREL

ALUGUER
DE QUADS

Reflexións

Que larga espera cando un ten presa, pero axiña pasa o tempo. Onte luns, hoxe domingo, fai uns días noitevella, mañá Nadal. Aí atrás o século XX, o XXII á porta. O reloxo non se detén, o tempo corre e corre, case non queda pasado, futuro... incerto; isto ten algo bo? A vida segue.

Un pensamento real, o surrealismo é tempo pasado, existe? hoxe todo é posible, a ciencia camiña

máis a presa que a posta do cuco en niño alleo. O home é ser dominador, tamén é dominado. A terra xira e xira cada día máis a presa, a translación á velocidade de AVE. Os prezos soben, a calidade de vida de moitos baixa, a riqueza para algúns non ten teito, para outros un escuro tellado que non lle deixa ver a claridade; a fartura mata a uns poucos, a fame a milleiros e milleiros, a escravitude non é cousa do pasado, hoxe existe; hai paz, pero tanta guerra anubra o sosego, a medicina vai a todo correr, pero unha chea de enfermidades está a liquidar á humanidade, a poboación mundial medra, o número de persoas encolle. Unha morea de contradicións, pero é así, realismo puro e duro, triste pero certo. Os que tivemos sorte de acudir a unha escola e nos ensinaron catro cousas da enciclopedia, e digo sorte, porque moitísima xente no noso planeta, aínda descoñece o significado da palabra escola, escritura, lectura, enciclopedia etc., pero tamén é certo

que hai moitos que acadaron máis dunha licenciatura, así é a vida... uns tanto e outros tampouco... a verba equidade só ven nos dicionarios coma outras tantas que non se usan na vida práctica. Con escola ou sen ela, todos temos coñecemento da evolución, apreciamos os cambios que nós e o noso entorno vai experimentando, cada día o home medra máis, cambia a súa fisionomía, faise ou trata de facerse máis atraínte, ata é quen de manexar máis linguas que a nativa, exemplo de intelixencia. Crea máquinas e útiles que lle alivian o traballo físico pero ó mesmo tempo desgrácianlle a cabeza, axúdanlle a desenvolver a cada día máis de moda enfermidade chamada estrés. Dende a miña ignorancia atrévome a dicir, que é outra doenza creada polo home. Ó que íamos, se no *outro mundo*, que é onde máis tempo votamos, non existen estes problemas de présas, desigualdade, inxustizas, rancor e odio... por qué non facemos reflexión?.

O Presidente

COMPRA - VENDA - ALUGUER
De Casas, Pisos, Fincas etc...

Avda. Coruña, 156-Baixo 27003 Lugo
Tlf./Fax 982 813 827
inmobiliarialucense@inmobiliarialucense.com

A NOSA FAUNA TAMÉN EMIGRA

Moitas veces, vendo documentais de fauna salvaxe veñen a miña memoria infinidade de lembranzas daqueles anos da miña infancia vividos en Folgoso, nos que a cada paso atopábase un cunha especie animal diferente: aves, roedores, réptiles, insectos, cánidos, mustélidos, abundantes troitas nos ríos, etc. Para un neno aquilo era un espectáculo marabilloso e unha experiencia inesquecible. Disfrutar daquela riqueza faunística e impregnarse daqueles cores e sons, aínda que estivesemos acostumados, era un auténtico privilexio. Sempre xurdía algún animalíño novo que me chamaba a atención poderosamente. Un gustazo que hoxe non nos podemos dar.

Cando os meus fillos eran nenos contáballes historias dun neno que vivía nun pobo das montañas do Caurel, baseadas sempre en experiencias vividas persoalmente na miña infancia. Sobre todo historias dese neno, para eles imaxinario, que se atopaba cos lobos no monte, ós que lles tiña verdadeiro pánico, pero a pesar de todo desexaba velos; no meu caso desexo e medo camiñaban xuntos. Lembro aqueles momentos intensos nos que me atopaba cos lobos, unhas veces un só e outras máis dun; eran momentos intensos. Nalgún deses momentos foi tal a impresión que estiven unha semana sen poder falar. Esas experiencias persoais proporcionáronme o material necesario para montar esas historias que tanto gustan a calquera neno de cidade.

Naquela época O Caurel era o que hoxe nos gustaría que fose, moi rico en fauna. Pero actualmente esta riqueza quedouse reducida á mínima expresión debido, principalmente, á nosa mala cabeza.

Durante moitos anos queimáronse montes irresponsablemente, sen ter en conta que con ese monte queimábanse tamén infinidade de especies que non podían fuxir do lume; especies que formaban parte da cadea alimentaria doutras que ó faltarlles o alimento morreron de fame ou marcharon para outras zonas nas que esa cadea non fora rota. Se a iso lle engadimos o furtivismo salvaxe que estivo presente ata hai ben poucos anos, chegamos á conclusión de que se nos queda algo é porque a natureza é xenerosa ata con quen non o merece. Agora podes pasar horas na montaña e escasamente ves unha perdiz, un raposo ou un corzo cun pouco de sorte.

Se vas polos soutos ou regatos no verán, practicamente non escoitas máis que o canto das cigarras ou algún que outro gaio ou merlo

despistados, en lugar daqueles variadísimos cantos de xilgaros, reiseñores, ouriolos, rolas, piquelos, e tantos outros dos que xa non lembro os nomes. As leiras sementadas de cereais eran un auténtico fervedoiro de paspallás cantando incansablemente desde o amañecer ata que anoitecía. Daquelas paspallás xa tampouco queda nada.

Na pena de Penalba, xunto a Folgoso, os grallos das choias eran enxordecedores, pero desde hai anos xa tampouco se ve ningunha, non sei se porque morreron todas ou emigraron a zonas menos agresivas co medio ambiente. E como non, sendo aínda ben neno a finais dos anos 50, non podo esquecer aquelas aves rapaces tan impresionantes, que lles chamaban franxos, que a diario se podían ver voando maxestosamente nas inmediacións do Castro de Megoxe; se mal non recordo criaban na pena que hai na marxe esquerda do río Lor, fronte ó Castro do mesmo nome. Cando pasaba por alí parábame a miralas impresionado pola súa envergadura; eran impresionantes. Despois, anos máis tarde, aproveitando unhas vacacións fun expresamente a ver se aínda estaban, pero xa desaparecieran para sempre. Hoxe, sen dúbida, serían unha atracción para o turismo, pero pensar no futuro non é precisamente unha virtude que nos distinga as xentes do Caurel.

O mesmo camiño que eses franxos levárono moitas outras especies que non puideron soportar a presión do ser humano, ese primate tan irracionalmente empeñado en quedarse só neste planeta. Somos destructivos por natureza; a única especie que mata por pracer sen que haxa unha razón aparente que o xustifique, a parte da inconsciencia ou ignorancia. Se nos gusta un animal, aínda que estea en perigo de extinción, non temos inconveniente en matalo para comer ou para disecalo e telo en lugar ben visible das nosas casas (non o digo por min que, Deus me libre de ter algún) colgando dunha parede ou sobre un moble como expoñente da nosa destreza cazadora, en lugar de deixalo que se reproduza e que moitas xeracións vindeiras sigan disfrutando del en liberdade. Por iso necesitamos con urxencia que persoas preparadas veñan ó Caurel a aplicar programas de recuperación adecuados para salvar esa escasa fauna autóctona que nos queda, e para iso nada mellor que un Parque Natural dotado de medios económicos e humanos. Non é necesario nin conveniente traer especies foráneas, senón recuperar as nosas aínda que haxa que recorrer a métodos reproductivos especiais como se está a facer noutros parques da nosa xeografía. Pero para recuperar esa fauna, e que O Caurel se converta nunha

CUBERTAS DE PIZARRA E CANALÓNS

Tfnos. 982 25 16 55 / 982 22 96 56
Móvil: 607 58 94 65 • LUGO

zona atractiva turisticamente, é imprescindible que se declare Parque Natural xuntamente cos Ancares, desa maneira os nosos descendentes poderán disfrutar dunha fauna autóctona como disfrutaron os seus antepasados, ademais de ter a posibilidade de vivir na súa terra sen necesidade de ter que recorrer á emigración como tivemos que facer tantos caureláns. Pero iso unicamente se conseguirá se este Concello é capaz de lograr a declaración de Parque Natural na súa totalidade ou parte del. De non ser así xa nos podemos esquecer da fauna, do turismo e, consecuentemente, dun futuro mellor para as xeracións vindeiras.

Como referencia da importancia dun Parque Natural temos Cabañeros (Toledo) no que o exército quería instalar un campo de tiro e, gracias á constancia dos habitantes da zona, perfectamente coñecedores dos beneficios dun Parque Natural, fixeron fronte ó Estado mobilizándose todos os pobos lindeiros ata que conseguiron o que hoxe é unha marabillosa realidade admirada por toda Europa. Nós, por contra, estamos a dudar se nos convén ou non guiados por uns poucos, non se sabe moi ben os intereses de quen defenden ou protexen, (desde logo os dos habitantes do Caurel non), que non se lles ocorre outra cousa que dicir que quizabes ó Caurel non lle interese ter un Parque Natural. ¿Desde cando a un pobre non lle interesa ser menos pobre? ¿Prexudicaría á agricultura e gandería? Se non temos.

Debemos pensar que as nosas posibilidades son ben escasas, e unha delas, a mellor penso eu, é o turismo que xeraría o Parque Natural. Hoxe, e cada vez máis, este tipo de parques son visitados durante todo o ano por grandes cantidades de turistas tanto nacionais como estranxeiros e, consecuentemente, o consumo aumenta, circunstancia que se pode aproveitar para facer rendibles as nosas terras máis productivas, que son as

que están preto dos pobos, producindo todo aquilo que se necesita en restaurantes que ofrezan unha cociña típica rural con produtos da zona, por certo sempre moi apreciados polos visitantes.

Posibilidade de comercializar unha serie de produtos, hoxe desestimados, como castañas, grelos, mel, esas inigualables patacas do Caurel, cogomelos, hortalizas, etc., produtos que se cultivan nas proximidades dos pobos onde a fauna do Parque non afectaría e, en cambio, o impulso económico que tomaría o noso Concello sería moi importante. Construíríanse hoteles, restaurantes, casas de Turismo Rural, restauraríanse casas velhas para segundas vivendas, montaríanse pequenas industrias. En fin, todo un mundo de posibilidades actualmente impensables. Temos un Concello desaproveitado que poderíamos aproveitar moito mellor.

Pode que máis dun pense que son un soñador, pero non o dirán dentro duns anos se eses poucos que tanto o perseguen, logran que o Parque Natural dos Ancares se estenda ata O Caurel. Os que pensen o contrario, que tamén teñen dereito, gustaríame que me convenceran con argumentos lóxicos, a min e a todos os que vemos a salvación do Concello nese Parque Natural.

Os parques naturais non son reservas illadas, senón partes integrantes das complexas relacións, económicas, sociais e ecolóxicas da rexión na que existen. Podo asegurar, con coñecemento de causa, que a calidade de vida dos habitantes próximos ós parques naturais mellora considerablemente.

Arturo A. R.

ASESORES VILA CASTRO S.L.

ASESORES DE EMPRESA

ÁREA FISCAL-CONTABLE

ASESORAMIENTO FISCAL

- Asistencia a Inspecciones.
- Recursos.
- Constitución de Sociedades.
- Declaración Censal
- Legalización de Libros.
- Planificación Contable-Fiscal.
- Contabilidad de Sociedades.
- Confección de Libros Fiscales.

GESTIÓN TRIBUTARIA

- Declaración de la Renta de las Personas Fiscales.
- Impuesto de Sociedades.
- Impuesto de Actividades.
- Económicas.
- IRPF Retenciones a Cuenta.
- Módulos, índices o Signos.
- Ingreso a Cuenta de Sociedades.
- Estimación Directa.
- Liquidación de I.V.A.

HACIENDA

- Presentación de Declaraciones.
- Presentación de Liquidaciones y Pago de Impuestos.
- Presentación de Actividades Económicas.
- Presentación de Sucesiones.
- Solicitudes de Número de Identificación Fiscal.
- Solicitud de Etiquetas.
- Solicitud Certificado Negativo de Hacienda
- Solicitud Duplicados de Documentos.
- Solicitud Cambio de Titularidad en el Catastro.

ÁREA LABORAL

SEGURIDAD SOCIAL

- Alta de Empresa.
- Partes de enfermedad y accidente.
- Libro de Visita y Matrícula.
- Nóminas y Seguros Sociales.
- Preparación y Cálculo de Finiquitos.

ASESORAMIENTO LABORAL

- Estudio y Elaboración de Contratos de Trabajo.
- Inspecciones.
- Expedientes de Jubilación.
- Pensiones.
- Negociaciones y Conciliaciones. Extrajudiciales.
- Actas de Conciliación.
- Tramitación Expedientes Subvención.

ÁREA JURÍDICA

- Civil.
- Fiscal.
- Laboral.
- Mercantil.
- Administrativo.
- Herencias.
- Divorcios.
- Impagados.

OTROS SERVICIOS

- Tramitaciones varias a vehículos.
- Permisos y Licencias.
- Asesoramiento Financiero - Comercial.
- Patentes y Marcas.
- Registro Mercantil.
- Registro Propiedad.
- Informes Comerciales.
- Informes Prejudiciales.
- Verificaciones registrales.

Parque de San Lázaro, 9 - 3º Dcha. • 32003 OURENSE
Teléfonos 988 221 128 - 22 33 44 - Fax: 988 22 36 41

Velázquez Moreno, 9 - 6º Ofic. 16 • 36201 VIGO (Pontevedra)
Teléfono/Fax: 986 22 23 23

O CAUREL DENDE O MEU PUNTO DE VISTA

Esta é a colaboración para A CANDEA que nos fixo chegar Rainier L. Bauer: Profesor Titular no Departamento de Desarrollo Humano da Universidade do Estado de California, Campus de la Bahia Este (EEUU)

Cando eu era estudante de antropoloxía na Universidade de Stanford (EEUU) nos anos 70, fixen a investigación etnográfica e histórica para a miña tese doutoral en O Caurel. De xullo de 1978 a decembro de 1979 residín en Seoane coa miña dona e o meu fillo. Tamén visitei outras aldeas. A miña investigación centrouse na dinámica da familia, as prácticas da herencia, a labranza, e a emigración. Usei os métodos tradicionais da etnografía. Observei e participei nas actividades diarias da xente, falei con moita xente, e entrevistei diversos informantes. Estudiei coleccións privadas de testamentos, contratos de compra-venta e outros expedientes levados a cabo por distintas familias. Lin moitos outros documentos históricos en arquivos da igrexa e arquivos públicos. Escribín sobre esta investigación nas miñas teses doutorais e en artigos publicados en inglés.

A principios deste ano tiveron a oportunidade de volver a O Caurel despois dunha ausencia de 26 anos. Deixei recentemente un posto administrativo na Universidade do Estado de California (EEUU) para adicarme, a xornada completa á ensinanza e á investigación. Meu novo posto permitíume pasar os primeiros tres meses de 2006 en O Caurel. Observei uns cambios moi impresionantes.

Nalgúns aspectos, o nivel de vida mellorou de maneira clara. Nos anos 70 aínda había moitas aldeas que nin tiñan estrada nin servizo telefónico. Agora hai unha rede de estradas extensa e un servizo telefónico amplo. Hoxe en día os habitantes teñen un contacto máis regular cos parentes que viven fóra e cunha ampla gama de visitantes. Aínda faltan servizos médicos importantes, pero o sistema é moito mellor que antes. As vivendas son máis cómodas, modernizadas. Hai un acceso mellor a niveis máis altos da ensinanza e moitas familias aproveitáronse disto para preparar os seus rapaces para as carreiras. Por iso os xóvenes teñen mellores oportunidades para traballar e vivir fóra do Caurel.

Outros cambios dan pena, a xente que se adicou en anos pasados a unha vida fundada na agricultura, agora a agricultura xenera pouca renda e apenas se sobrevive. O gando maior case desaparecido, os labradíos quedan sen cultivar, os montes fixéronse matorrais e os acamiños antigos están cubertos de mal herba. O coñecemento indíxena acerca da terra diminuíu. As obrigacións colectivas e o sistema de relacións sociais desenrolado sobre a agricultura desapareceu en gran parte. A poboación residente segue envellecendo e declinando.

Paréceme que sexa posible crear unhas formas de emprego local que motivaran a unha masa crítica de xóvenes a permanecer no Caurel. As canteiras xa proporcionan unha renda importante para algunhas familias, pero fai falla cambiar os seus métodos de produción para reducir as ameazas ó medio ambiente. O sector da construción tamén proporciona algúns traballos, pero é necesario regulalo mellor. As empresas que comercializan os alimentos producidos por métodos orgánicos ou a artesanía poden proporcionar rendas atractivas se funciona dentro de cooperativas e atraen suficientes inversións privadas e públicas.

Moita xente está convencida de que o turismo ofrece un futuro mellor ós caurelaos. Nos anos 70 non vin ningún turista e sabía que os forasteiros a miúdo menosprezaban O Caurel. Agora hai un gran número de turistas e aprécianse os recursos naturais e o patrimonio cultural de O Caurel. Algunhas familias utilizaron subvencións dos gobernos para construír mesóns e outras instalacións turísticas. Aínda moitas destas cousas, destas instalacións son atractivas, reproducen as mesmas características e servizos básicos. Cun plan coherente para o desenvolvemento do turismo local acaso este sector económico pode medrar e prosperar.

Mentres que algúns aspectos do futuro de O Caurel serán determinados por forzas políticas e económicas máis grandes, os caureláns tamén poden formar o seu propio futuro. En 1979, durante as primeiras eleccións municipais democráticas que seguían á morte de Franco, había divisións políticas agudas entre Caurel Baixo e Caurel Alto. Hoxe as divisións políticas son máis complicadas, fluídas e veladas. É posible que haxa mellores oportunidades de crear un plan eficaz para o desenvolvemento económico de O Caurel. Pode que estas oportunidades se realicen en parte pola participación dos caureláns que agora traballan fóra do distrito pero que o visitan regularmente as fins de semana e conservan lazos fortes coas comunidades de onde proveñen.

Estou profundamente interesado en moitos temas relacionados con O Caurel. Estou moi agradecido ós meus amigos en Seoane e noutras aldeas pola súa xenerosidade e hospitalidade. Miro adiante as miñas visitas futuras ó Caurel.

Rainier Bauer

- Nabizas con lacón e castañas
- Caza
- Entremeses caseiros
- Postres caseiros

**comidas caseiras
habitacións con baño**

Seoane do Caurel (Lugo)

Tfno.: 982 43 31 06

esmasbarato.com

Quienes somos

Perfumería

Parafarmacia

Cash & Carry

paseo virtual

Solicita xa a túa tarxeta

Reciba nuestras ofertas a través de su email y obtendrá además regalos sorpresa.

☐ Galego ☐ Castellano

Indique su email y el idioma en el que desea recibir sus ofertas

982 207 208

ATENCIÓN AL CLIENTE

líderes en la distribución de Perfumería y Parafarmacia

Esmasbarato.com es la sede Web oficial de **Arenal**.

Perfumerías; como bien indica su nombre que encierra toda una filosofía de trabajo que consiste en ofrecer siempre los mejores precios tanto en el punto de venta como en la propia red. **¡NO LO DUDES!**

Arenal Perfumerías es una empresa fundada en 1976 en la ciudad de las murallas, se dedica a la distribución minorista y mayorista de droguería, perfumería y parafarmacia. A lo largo de su historia, esta empresa gallega se ha caracterizado por la continua modernización de sus instalaciones, por la calidad del servicio, por la amplitud del surtido y por ofrecer siempre el mejor precio, de ahí nace el eslogan **"ES MAS BARATO"**.

Esta estrategia comercial se ha visto apoyada con unas campañas publicitarias especialmente atractivas, que marcan una referencia en la vida comercial lucense. Algunos ejemplos de ello son las promociones de dos Mistol a 1 peseta, 25 pesetas de dto. en el litro de gasolina, nuestro famoso 2 x 1, y un largo etc. que se prolongan en el presente con programas de fidelización pioneros en el uso de nuevas tecnologías como el **Club Telemóvil**, el **Club Email** y el **Club VIP** a través del móvil.

Desde el punto de vista de la gestión y la logística, **Arenal Perfumerías** dio un salto cualitativo en 2003 con la implantación en todo su proceso de negocio de sistemas **SAP**, la firma líder mundial en software de gestión empresarial.

Arenal participa en la sociedad **UNIBEL Perfumerías** que se dedica al mismo sector, pero con presencia en otras ciudades gallegas como Ferrol, Santiago de Compostela o Vigo.

Nuestra empresa cuenta actualmente con diez establecimientos, un cash y una plataforma de reposición en la provincia de Lugo y un establecimiento más en la ciudad de Ponferrada (León). En breve abrirán nuevos establecimientos en el área del Noroeste.

Camiño Real, 9
27004 LUGO - Tfno. 982 28 42 96

Avda. Ramón Ferreiro
27001 LUGO - Tfno. 982 28 40 37

Quiroga Ballesteros, 7
27001 LUGO - Tfno. 982 28 40 07

C/ Obispo Aguirre, 2
27001 LUGO - Tfno. 982 28 40 17

Ronda da Muralla, 23
27001 LUGO - Tfno. 982 28 44 14

C/ Cardenal, 33
MONFORTE - Tfno. 982 40 30 81

C/ Calvo Sotelo, 9
SARRIA - Tfno. 982 53 55 35.

Avda. España, 3
PONFERRADA - Tfno. 987 40 96 76

Ahora También en...

Arenal Perfumerías, S.L.
Polígono Industrial O Ceao - Rúa da Industria 94 • 27003 LUGO - Tfno. 982 20 70 46
arenal@esmasbarato.com

R U T A

ALTO DO COUTO

A SEARA - A LUCENZA - FORMIGUEIROS

CARACTERÍSTICAS:

DISTANCIA: 19 Quilómetros.

DURACIÓN: 7 Horas.

O 27 de maio de 2006, sábado, o Club Excursionista Acivro, dentro do seu programa de actividades para este ano, realizou outra nova ruta de sendeirismo polo Courel dentro dunha serie que ten pensado efectuar para dar a coñecer a todos aqueles interesados este impresionante espazo natural da provincia de Lugo.

Este grupo realizou a Ruta Alto do Couto-A Seara-A Lucenza-Formigueiros e na mesma participaron 36 personas, baixo a coordinación e guía do membro de dita asociación Alejandro González Arias.

Trátase dunha impresionante e fermosa ruta circular de alta montaña, que discorre en gran parte polos puntos máis elevados da serra, e na que teremos a oportunidade de contemplar, ademais de estupendas paisaxes, algunhas das belezas naturais máis importantes do Courel, entre as que se atopan a fervenza de Vieiros, a fervenza do Fócaro, a fervenza de Navaregas, a lagoa da Lucenza, e o pico máis elevado do Courel, o Formigueiros, desde o que se poden ver, con tempo despexado, os cumios dos Ancares.

Desde o punto de vista etnográfico pódense contemplar construcións tradicionais típicas da zona coma os sequeiros e muíños e vístanse dúas das aldeas máis típicas do Courel: Vieiros e A Seara, esta última unha das máis fermosas da serra, que tivo un proceso de restauración nos últimos anos.

O percorrido parte do Alto do Couto, a una altura de 1300 m. e desde aquí comezaremos a subir forte por unha pista que nos leva ó cruce das numerosas pistas que surcan a serra polos cumios nas proximidades do Formigueiros, a uns 1550 m de altitude, cerca do teito do Courel, con 1640 m. Ó chegar arriba atopamos un cruce, e collemos a pista que comeza a descender pola esquerda e que nos leva por unha antiga zona mineira denominada zona mineira das Ferreñas. Precisamente a zona do Formigueiros, o pico máis elevado do Courel, foi o punto máis importante de extracción do mineral de ferro na serra que abastecía ás 25 ferrerías que chegou a haber no Courel e que configuraron unha auténtica industria, todas pertencentes ó Monasterio de Samos ata que chegou a desamortización de Mendizábal que as despoixou delas. Nestas explotacións os venaqueiros sacaban o mineral dos cumios con picos e cuñas (guillos), e baixábanse con carros de bois e mulas. Da de Formigueiros extraíanse entre 10000 e 15000 toneladas de mineral ó ano. As primeiras ferrerías consistían en simples fornos de pedra nos que se reducía o mineral coa axuda do vento primeiro e logo cos foles de man. A bola pastosa que resultaba do fundido chamábase zamarra e era transformada en barras estreitas o vergallóns polos

pinturas RICARDO
Ferramentas para o Pintor

Ricardo Varela Varela
DELEGADO DE VENDAS

Mª Teresa Castro Álvarez
VENDAS

Rúa/. Manuel María, portal 1 - baixo A • Tfno. y Fax 982 212 209 / Particular 982 245 248 • 27003 LUGO

empregados das ferrerías ou ferróns. Como combustible usaban carballo, castiñeiro ou uz. Seguindo coa ruta pasamos polas proximidades da Cova de Arcos, sempre cunhas vistas panorámicas espectaculares con vexetación de monte baixo e comezamos a descender ata chegar a aldea tradicional de Vieiros, case abandonada, que merece a pena ser visitada polo seu tipismo e as súas construcións tradicionais. A 1 km de Vieiros pola estrada en dirección a Ferramulín, sae o camiño que nos leva á fermosa fervenza de Vieiros, a máis impresionante do Courel cunha espectacular e desbordante caída do río Selmo, desde 25 metros de altura, creando un entorno máxico motivado pola brétema que esta cortiña líquida produce. Nada máis empezar o descenso, onde están tres torretas da luz, hai un cruce de camiños: o da dereita será o que nos leve directamente á fervenza.

Regresamos á estrada e imos cara A Seara, unha das aldeas máis auténticas do Courel, cunha conservada estrutura medieval e que nos últimos anos tivo una importante labor de restauración. Ademais dun mesón e un albergue de montañeiros, ten a fermosa igrexa de Sta. Mª Madanela, sobre a estrada, con patronos do século XIV e XVIII e retablos neoclásicos. É cabeceira dunha parroquia de catro núcleos: Vieiros, A Seara, O Soldón e Vilarbacú, e durante siglos pertenceu á encomenda de Quiroga, da Orde de San Xoan de Xerusalén.

Unha vez visitada tranquilamente a aldea, temos dous sendeiros, un o camiño da veneira que era o que empregaban os veciños da zona para baixar co mineral de ferro en carros de bois desde o Formigueiros e outro, que será o que tomemos, que nos leva en primeira instancia ata a Fervenza do Fócaro, unha das máis belas do Courel, de 30 m. de altura e de caudal constante durante todo o ano. Deixando atrás a fervenza, a senda segue paralela ó río Selmo, e logo de 1 ½ km chegamos a unha ponte de madeira que cruza o rego de Porto Mourelos, onde atoparemos a fervenza de Navaregas, a máis salvaxe das tres e un dos maiores saltos de auga da serra, duns 70 m. de altura.

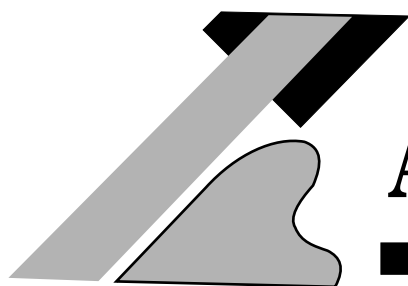
Por iso digo que dificilmente nunha mesma ruta se pode contemplar tanta variedade de marabillas naturais. Cruzamos a ponte do rego de Porto Mourelos, e comezamos unha dura subida que nos dirixe á Lagoa da Lucenza, de 70 m. de diámetro, pequena pero moi fermosa polo lugar tan illado onde se atopa e que é un dos ecosistemas máis valiosos do Courel. Esta pequena lagoa é, xunto coas do Mostallar (Os

Ancares) e Pena Trevinca, das poucas lagoas glaciares de Galicia. A súa orixe remóntase ás etapas glaciares entre 11 e 16.000 anos. Está situada a 1420 m de altitud, na cabeceira do val da Seara, e baixo o Mallón (1589 m). Trátase dunha cunca oval de reducidas dimensións, que tende a conxelarse no inverno e case a secarse no verán. A lagoa orixina a presenza de comunidades vexetais valiosas na súa beira, que acostuman a estar sumerxidas parte do ano, e que constitúe un ecosistema único en Galicia, destacando xuncos, comunidades propiamente acuáticas e salgueiros e retamas que a rodean. Nas súas beiras non é difícil distinguir pegadas de mustélidos, corzos e lobos.

Tras un breve descanso, seguimos polo camiño ascendendo ata chegar ó cruce de pistas que recorre os cumios. Tomaremos a pista da dereita, que en ascenso nos dirixe de volta acercándonos cada vez máis ó Formigueiros. Nun punto da pista sobe un sendeiríño ata o Formigueiros, o pico máis alto do Courel con 1643 m, desde o que, en días despxados, se divisa a panorámica máis impresionante da serra, co telón dos Ancares ó fondo.

De novo na pista, non queda máis que seguila sen perda ata comezar a baixar cara ó Alto do Couto e completar así esta fermosa ruta duns 19 km de lonxitude e duración estimada de 7 horas.

Alejandro González

**Serigráfica
ARGENTINA**

**IMPRESIÓN SOBRE TODO
TIPO DE MATERIAL**

C./ Flor de Malva, 21
Tel. y Fax - 982 20 21 93
Garabolos - Lugo

FESTA DA SERRA

Ferreirós de Abaixo - 20 de maio de 2006

Os mestres serradores e afeccionados déronse cita de novo por un día para lembrar o vello oficio do serrado da madeira. Como se fixo dende a primeira edición o lugar de celebración segue a ser nunha das paraxes máis fermosas da Serra, a aldea de Ferreirós de Abaixo; non é que o tempo se portara do mellor de todo pero non foi quen de impedir que a ilusión dos alí presentes por exercer e ver o vello oficio se desvanecera.

Esta V edición tivo como especial a participación de Serradores chegados dende o Concello da Fonsagrada. Un grupo de homes que tamén renden unha homenaxe a este ancestral oficio na súa terra.

Como xa contaba, a climatoloxía non acompañou moito que digamos, á mañanciña choveu o que quixo e máis, logo foi abrindo e preto do mediodía, os oficiais botaban man das ferramentas e apeiros desafiando ás últimas gotas que estaban a caer para amosar ós moitos curiosos que estaban á espera de gardar unhas instantáneas na súa máquina fotográfica. Comezaron coma sempre a colocar as *toradas* para levar a cabo o primeiro proceso, que é o escuadrado; a mestría con que sacan cara ós troncos di do moito que saben do oficio. Espertou moita curiosidade un machado que portaba un dos fonsagradinos con fío polos dous lados e con gravacións nos laterais, di que o fixo aínda non hai moito un dos poucos ferreiros que aínda quedan na zona.

O ambiente xa se animaba, os mestres de ámbolos concellos expoñían as súas opinións; algunha diferenza había no proceso dun lugar o outro pero moi pouca, entendíanse perfectamente. Logo o marcado, unha das tarefas máis técnicas e que require maior atención, un fallo á hora de tirar as liñas pode retrasar moito a faena e incluso estragar a madeira, pero non foi o caso, á primeira... como si o fixeran a diario!. Agora toca colocar o tronco de castiñeiro enriba da *estada* e dar os primeiros golpes de serra, non resulta nada sinxelo encabezar pero eles, con absoluta mestría, arrancan e fan que o son da *de aire* sexa

continuo e acompasado, cada percorrido da serra entra na madeira nuns 5 a 6 centímetros. Con que desenvoltura manexan a serra, un trebello nada lixeiro pero que na man destes homes parece unha pluma, e iso que case todos andan por arriba dos 80 abriles. Alguén de entre o público quere facer uns *pinitos* pero de seguido se da conta que este oficio é de mestres e que non resulta tan doado guiar a folla da serra pola liña marcada e aínda máis custoso subir e baixar os brazos unha e outra vez. Ó final teñen que de novo volver os vellos serranchíns botar man da súa sabeloría.

ACADEMIA RECA TELO

PRIMARIA -ESO

BAC-UNIVERSIDAD

DESDE 1991

CAMPUS LUGO Y SANTIAGO

Pascual Veiga, 12
(Enfrente a Columpios
Parque Rosalia)

Entrevistas con padres. Grupos Reducidos
Controles asistencia y académicos

982 284 187

Entre golpe e golpe de serra, un grolño de viño e unha peza musical que animaba aínda máis os profesionais. Acompañaban ós serradores da Fonsagrada un grupo de música tradicional, unha gaita, tambor e bombo fixeron a máis dun levantarse e facer uns pases de baile.

Xa ían saíndo as táboas e achegábase a hora do xantar, a organización ofrecía uns bocadillos de panceta, e unha taciña de barro para beber viño a esgalla, a *pipota* estaba ó lado e cada un servía ó seu gusto.

Os protagonistas daban conta dun churrasco e ó mesmo tempo intercambiaban impresións, comentaban as súas vivencias, anécdotas, e cantas cousas lle aconteceron no xa esquecido oficio da serra.

Rematada a comida proxectouse un documental realizado na primeira edición da mostra da serra na Fonsagrada, en agosto de 2004, nalgúns intres víase a emoción na faciana dalgún dos alí presentes, amosaban as bágoas pola esquiniña dos seus ollos; a verdade que non é para menos si pensamos que algún deles facía máis de 40 anos que non volvera tocar a Serra de Aire e que fora o seu medio de vida algún tempo. Comentarios de tódolos tipos.

Logo de falar e falar, café tras café e gotiñas de augardente, as xentes chegadas dende a Fonsagrada amosaron que sabían algo máis que serrar, unha muiñeira ben bailada con mestría e oficio, coa axilidade de rapaces de 20 anos, que envexa para os alí presentes, baile tras baile e para rematar unha novidade musical, unha peza interpretada con birimbao ou trompa, un instrumento pouco coñecido nas terras do Caurel pero que espertou moita curiosidade entre todos.

Achégase o final da xornada e a V Edición da Festa da Serra remata, valoramos o acontecido e da boca de todos sae o desexo de vernos todos de novo na edición de 2007.

Recóllense as ferramentas e gárdanse, o vindeiro ano haberá que votar man delas de novo e teñen que estar en perfecto estado; resulta un pouco triste arrimar a serra nun faiado pensando que hai uns cantos anos pouco tempo se lle deixaba parar, hoxe amósase unha vez ó ano e iso é todo,

menos mal que tiveron conta destes útiles estes homes namorados do oficio e ós que temos que agradecer que a cultura da Serra se manteña viva.

O noso maior agradecemento ás xentes da Fonsagrada que compartiron connosco esta inesquecible xornada especialmente o Director do Museo desa localidade Juan José Molina, el foi o artífice desta xuntanza e intercambio. Esperamos que esto se repita e coma dixen antes o vindeiro ano de novo todos eiquí. É cousa de todos recuperar, amosar e manter viva a rica cultura da zona da montaña.

URBANO ARZA, S.L.

CONTRATISTA DE OBRAS

MATERIAL DE CONSTRUCCIÓN - MOBLES
FERRETERÍA - BAZAR - ROUPA E CALZADO

Supermercado CLAUDIO

C/ Deputación Nº 41 • 27325 FOLGOSO DO CAUREL (Lugo)
Tfno.: 982 433 026 - Fax: 982 433 055

fiestra musical do caurel

homenaxe a antonio río armesto
(o ribeira de louzarella)

Falar do Ribeira no Caurel e nas terras do Cebreiro é falar dun dos mellores brindeiros que Deus deixou pasar por estas terras.

Percorreu boa parte das aldeas e lugares da Serra animando festas, bodas, e calquera actividade que o seu bo humor se prestara, a súa facilidade para improvisar rimas cantadas levárono a ser partícipe na vella costume de brindar ós noivos antes,

durante, e despois do casamento si a cousa se prestaba; unha tradición que estivo moi arraigada na vida e xentes da montaña luguesa; hoxe podemos dicir que o Ribeira é o último brindeiro ou regueifeiro da montaña. A súa vida nas fermosas terras onde aflorece as primeiras augas do río Lóuzara foi, e segue a ser, coma a de calquera persoa que viviu e vive eiquí: a labranza, a gandería, foron os seus medios de vida, o cantar e brindar a súa gran paixón, un don recibido que soupo e aínda sabe espallar polo mundo adiante por que, ós seus oitenta e tantos anos, mantén a frescura dun rapaz.

Participou nos Filandóns de Músicas do Caurel que cada ano no verán organiza Xosé Lois Foxo e no que se xuntan un bo número de artistas da música en calquera das súas expresións, unha reunión onde se pode disfrutar da recuperación dunha cultura moi pretillo da desaparición, a música e cantares do Caurel.

Cada ano Foxo coma responsable e organizador deste evento, prepara unha homenaxe a algún dos artistas participantes, este ano o agasallado foi O Ribeira.

O 7 de maio, amigos do Filandon, familiares, amigos en xeral déronse cita no Poio para rendir unha merecida homenaxe ó brindeiro da Serra; logo dunha misa os preto de cen acompa-

ñantes reuníanse arredor dunha mesa nun restarante do lugar, á reunión acudiron boa parte da Familia do Filandón como eles chaman, os ausentes xustificaron a súa falta ó atoparse lonxe nestas datas ó mesmo tempo que facían chegar algunha dedicatoria, recordo ou mesmo cantar, que algún dos ali presentes interpretaba.

Arroupado pola súa dona, fillos, familiares e amigos, de vez en cando a auga das vagoas cubríalle os ollos, era moita a emoción que ese día vivía, restando importancia e dicindo que non era merecedor de tanto agasallo.

Xosé Lois Foxo fíxolle entrega da Medalla de Ouro da Real Banda de Gaitas da Deputación de Ourense, o brindeiro participara no CD "Gran Rapsodia de Aires Populares de Galicia" que a Banda de Gaitas que dirixe Foxo editou para homenaxear ó príncipe Felipe de Borbon e a súa prometida Letizia Ortiz na celebración do seu casamento. O Ribeira foi partícipe de dous dos temas deste disco, "Brindo aos noivos reais" e "Loia aos noivos reais". Pero o bo facer levouno tamén a participar en programas de televisión, documentais, festas e unha chea de actuacións en público.

Logo de dar conta dun bo xantar o homenaxeado ofreceu unha interpretación de improvisados brindos onde amosou todo o saber e bo humor que leva dentro, ó mesmo tempo os acompañantes quixeron tamén agasallalo con cantares e interpretacións musicales e coma remate a festa, un baile onde demostrou que non só no cante se desenvolve ben, tamén é un mestre bailarín.

Dende a Asociación "FONTE do MILAGRO" sumámonos á merecida homenaxe e damos as grazas por manter viva a riqueza cultural da zona.

CHIMENEAS
Hogar Confort

**CHIMENEAS FRANCESAS
RECUPERADORES DE CALOR
ESTUFAS, BARBACOAS, ETC.**

**Ctra. N-VI, Km. 399 - Tel. y Fax: 987 562 717
24550 VILLAMARTIN DE LA ABADIA (León)**

Para Antonio Río Montero (O Ribeira)

Como é bon brindeiro,
este maestro de Lóuzara,
fainos rir e desfrutar,
hai el con cualquera cousa.

Unhos chegados de enriba,
outros viñeron dabaixo,
ó homenaxe do Antoño,
queremos acompañalo

Disfruta Antoño disfruta,
no homenaxe que che facemos,
os que eiquí estamos contigo,
todos moito te queremos.

Tu que brindaches pra todos,
hoxe brindamos contigo,
día do teu homenaxe,
felicidade e agarimo.

No Caurel temos cantores,
redoblantes e gaiteiros
pra que non falte de nada,
tamén temos brindeiros.

O noso amigo Antoño
vino na televisión,
foi botarlle un brindo,
igual que no "Filandón".

Estubo na televisión,
no programa de Luar,
no día do seu homenaxe
hai con el vamos brindar

Cada ano no Filandón,
con agarimo imprevisto,
brindándonos con ladicia,
Antoño, hai que bonito.

Deseoche longa vida,
pra que nos sigas cantando,
cunhos versos imprevistos,
que tu os vaías rimando.

*Manolo Méndez Silvelo
Outeiro Quiroga
15-3-2006*

ADEUS A ANTONIO BLANCO MEMBRO DOS LOUZARIÑOS

A música do Caurel e Lóuzara perdeu a un dos máis emblemáticos representantes, Antonio Blanco Injerto. A súa traxectoria musical é moi longa, encheríamos follas e follas de papel para narrar a súa vida ligada á actividade artística. Comezou a súa andaina na formación os Louzariños, grupo fundado no 1920 e que se mantivo en activo ata fai poucas datas, esta formación só fixo un parón no periodo da Guerra Civil entre os anos 1936 e o 1942. Foron varios os membros desta banda pero Antonio o que máis tempo se mantivo e o mesmo tempo artífice de mantela en pé ata fai pouco tempo. A percusión era a súa debilidade e a caixa o seu instrumento; contaba das dificultades que tivera para conseguir os primeiros instrumentos polo seu prezo. Xunto con Evaristo López de Paredes e José Antonio Pérez de Bustofrío, os últimos integrantes deste grupo foi participe en tódalas edicións do Filandón de Músicas do Caurel, en actuacións en programas da Televisión de Galicia e outros festexos. Disposto en todo momento a animar calquera xuntanza.

Foi homenaxeado xunto cos outros membros do grupo por mor do Filandón de Músicas do Caurel en maio de 2002 cunha reunión e comida na que tomaron parte artistas do Filandón, amigos e familiares.

A primeiros de abril Antonio deixábanos, ía camiño dos 97 anos e ata facía moi pouco, participaba en tódalas actuacións do trio, con maxistral destreza manexaba as baquetas coma calquera rapaz, os moitos anos de experiencia eran todo un grao.

Os que sentimos a música e cultura desta terra levamos na

memoria a imaxe dun home miudiño, amable e profesional, unha persoa encantadora que sempre estaba disposto a todo e máis si era no eido musical. Santa Mariña (a súa aldea), Lóuzara, O Caurel e toda a comarca perdeu fisicamente a Antonio pero o seu espírito de mestre segue vivo, transmitindo a súa sabedoría e facendo que o seu redoblante aínda soe na Terra Xabreira de Fiz Vergara Vilariño.

Descansa en Paz amigo Antonio.

EL GORDO DE La Primitiva

Bono **Loto**

La **Quiniela**

La **Primitiva**

Reserve xa a súa Lotería de Nadal

ADMINISTRACIÓN Nº 12

Crta. N-VI, km. 501,6

27004 LUGO

(Centro Comercial Carrefour)

Telf. 982 203 159

V Certame de Pintura Rápida ó Aire Libre

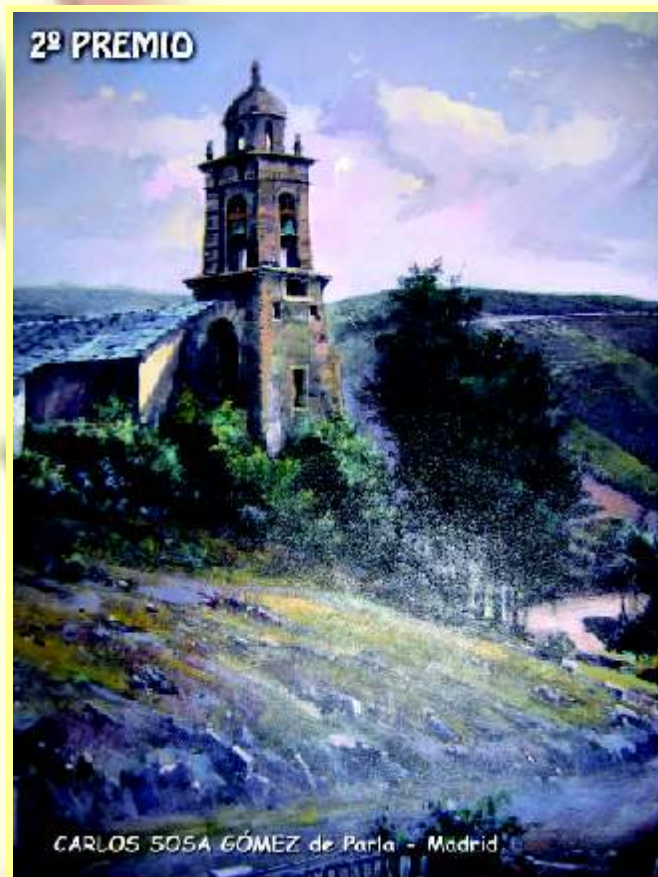
O Día 15 de xullo celebrouse a V Edición do Certame de Pintura Rápida que leva o nome e organiza o colectivo do Caurel "FONTE do MILAGRO". Ás 9 da mañá abríanse os puntos de selado en Folgoso e Seoane por onde tiñan que ir pasando os participantes para inscribirse e ó mesmo tempo marcar o lenzo ou soporte onde ían realizar os traballos. O día amenciá totalmente despegado, un día azul, cun sol que xa, dende primeiras horas apretaba con xustiza. Só abrir a mesa de selado e control xa empezaban a chegar os pintores, algúns, aínda que chegados de lonxe, fixeran noite na zona e isto permitíalles estar como primeiros na inscrición. Previase un bo ambiente. O subir e baixar xente con cabaletes, cadros e útiles para realizar o traballo era constante, cada un trataba de buscar o sitio máis axeitado onde plasmar un recuncho da fermosa paisaxe caurelá. Había representación de boa parte das comunidades autónomas, Castela-León, Madrid, País Vasco, Asturias, Andalucía e dalgunha máis, foi este ano, importante a participación de pintores galegos das catro provincias.

Mentres os artistas realizaban a súa obra, membros da Organización ultimaban detalles para que todo saíra como estaba previsto: preparar os cabaletes onde se colocarían as obras para ser observadas polo xurado e logo o público en xeral, facer diplomas de participación, e outras tarefas.

Segundo as bases, a entrega das obras remataba ás seis da tarde, pero algúns xa realizaran o traballo á hora de xantar.

O forte calor da mañá presaxiaba que se ía formar tormenta e así foi, a primeiras horas da tarde descargaba unha forte tormenta de auga que facía pensar o peor, algúns que aínda non rematan a obra víanse na obriga de facer un alto e buscar onde agocharse.

O número de participantes foi de 61 repartidos nas catro categorías establecidas. Rematada a súa colocación, os cinco membros do xurado comezaban o seu traballo, unha faena que asemellaba complicada, o alto nivel dos participantes facía que a decisión e o fallo

fose máis difícil. Logo de dúas horas ollando, observando, e valorando deron a súa opinión e que sería o fallo firme neste certame, dende este momento as moitas persoas alí presentes podían contemplar os traballos expostos, obras certamente fermosas, traballos cunha técnica e expresión verdadeiramente xenial. A xente observaba e observaba as obras e todos daban a súa opinión, e coma en todo "para gusto, cores". Os nervios nos participantes podía ollarse, todos estaban agardando a decisión final con impaciencia e con preza por saber dunha vez cales serían este ano as obras seleccionadas para levar distinción e premio. Ultimábanse os detalles para dar lectura do veredicto do xurado, unha decisión que segundo os seus compoñentes, resultou moi complicada, había varias obras cunha calidade moi alta e semellante e para tomar a decisión tívose que mirar unha e outra vez detalle por detalle.

Esta miel cosechada en los profundos valles de la Sierra del Caurel, en donde conviven la flora mediterránea y atlántica, tiende a cristalizar. Si se prefiere líquida debe calentarse al baño maría a una temperatura de 40º C.

Conservar a temperatura ambiente

Miel de producción Ecológica

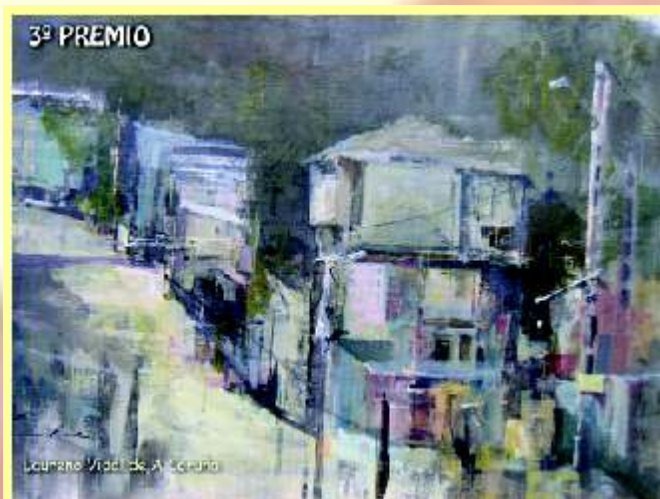

CAURU, SDAD. COOPERATIVA GALEGA
Rúa Arroyo, 6-1º • 27320 - QUIROGA (Lugo)
Teléfono: 982 435 179 • Móvil: 679 746 303

Miel cosechada en la sierra del Caurel

FONTE DO MILAGRO

PREMIOS

Chegaba o momento, dábase lectura do fallo, a emoción era moita. Empezábase a lectura nomeando os gañadores das categorías infantís.

Categoría infantil ata 10 anos:

1º Premio: DENIS CASTILLO LÓPEZ de Lugo que foi agasallado cun lote de material de pintura doado polo concello de O Caurel

2º Premio: ROSALÍA VARELA MARTÍN de Ferrol (A Coruña) levou un lote de material doado por Nova Arte de Lugo

Categoría de 11 a 16 anos:

1º Premio: AITOR RANDEIRO ALVÁREZ de Ponferrada (León) o premio consistiu nun lote de material doado por REBOLO Bellas Artes de Lugo.

2º Premio: quedou deserto. Categoría de Pintor Local:

Gañador: JESÚS ALFONSO PARADA JATO de Meiraos que ademais de levar os 200 euros do premio recibiu un lote de material de pintura doado polo concello de O Caurel.

Categoría xeral:

1º Premio: ALFONSO GONZÁLEZ ARAUZO de Boadilla del Monte (Madrid)

1.000 euros patrocinado pola Dirección Xeral de Turismo da Consellería de Innovación e Industria da Xunta de Galicia e trofeo doado pola Escola de Arte e Superior de Deseño "RAMÓN FALCÓN" de Lugo.

2º Premio: CARLOS SOSA GÓMEZ de Parla (Madrid) 600 euros patrocinado pola Consellería de Cultura e Deporte da Xunta de Galicia e trofeo doado pola Galería SARGADELOS de Lugo.

3º Premio: LAUREANO VIDAL de A Coruña 400 euros patrocinado pola Administración de Loterías Nº 12 de Lugo e trofeo da Asociación "FONTE DO MILAGRO"

Os 10 Accesit premiados con 350 Euros cada un foron para os seguintes pintores e correspondentes patrocinadores:

RAMÓN CÓRDOBA CALDERÓN de Pinto (Madrid) **MORENO** Boutique de Sarria (Lugo).

JOSÉ JUÁREZ de León **CASA DA AIRA** Turismo Rural de Froxán O Caurel

FRANCISCO CAPELAS de Fabero (León) Farmacia **OS ANXELES** de Cachopál Sigüeiro (A Coruña)

FERNANDO SÁNCHEZ CEBALLOS de San Andrés de Rabanedo (León) Asesores **VILA CASTRO S.L.** de Ourense

FLORENTINO SAN JUAN VELASCO de Bahabón (Valladolid) **VICTORINO REGUEIRO** de Santiago

SEVERIANO MONJE de Aranda de Duero (Burgos) **TERMIA** Instalaciones - Madrid

ANDRES ROMAY CORREDOIRA de Lugo **URBANO ARZA S.L.** de Folgoso O Caurel

LOLO SERANTES MORÁN de Ponferrada (León) **ARENAL** Perfumerías de Lugo

LUIS PIÑERO de Laguna de Duero (Valladolid) **MARI** de Vigo

ANXO VARELA DÍAZ de Ferrol (A Coruña) Bar **O PONTÓN** Ferreiros de Abaixo O Caurel

SANDRA CANCELA

C O C I Ñ A S

RÚA MANUEL MARÍA 2-4 BAIXO

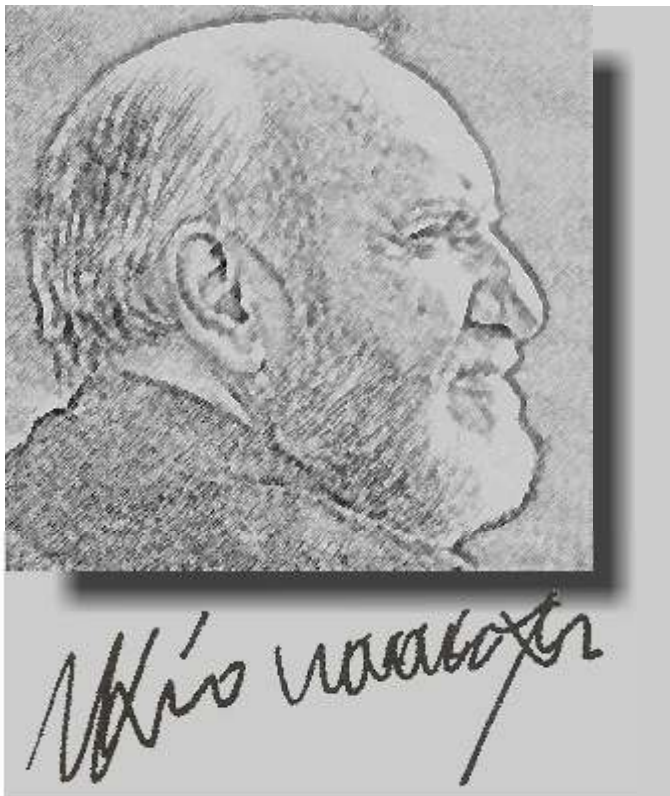
982 203 985

e-mail: cancelacocinas@mundo-r.com

UXIO NOVONEYRA

HOMENAXES E LEMBRANZAS DO POETA DO COUREL (14ª Parte)

No anterior número da Candea demos conta da homenaxe que os poetas galegos renderon a **Uxío Novoneyra** e **Manuel María** na revista CLAVE ORIÓN. Homenaxe coroada pola poetisa Luz Pozo Garza quen, coa PLUMA NA MAN, sacou á luz os “**Manuscritos inéditos de Uxío Novoneyra a Luz Pozo Garza en 1950**”, escritos e versos que reflicten a amizade-poética existente entre ambos os dous poetas, na época que Uxío asinaba: *Eugenio Novoneyra*. Textos e poemas que, a propia poetisa da Mariña Lucense se encargou de transcribir: (...) *¡ Pájaro sin canción/ como sería tu canción! (...) (sic)*. Ou (...) *Ella tiene el tiempo/ alegre de las garzas (...) (sic)*.

Manuscritos que Uxío enviou a Luz Pozo dende Compostela, como reflicte a cabeceira do café Español, un dos míticos cafés da cidade do apóstolo ou de Prisciliano-segundo quen-, época na que Uxío e Luz colaboraron na revista “Atlántica” e no xornal “La Noche”. Luz Pozo Garza, anos máis tarde, foi así mesmo, fundadora-directora da revista de poesía e crítica “Nordés”, - fundada na metade da década dos setenta-, a “**Antoloxía da poesía galega actual**”-Nordés (Ed. do Castro-78), ofrece ó lector unha reseña biográfica de Uxío e engade os poemas: “**Da Xistra A Candia/ O Courel**” (...) *Ei vein os cordeiros fiar os cordallos (...) (sic)*, a elegía á “**Liberta**” (...) *Libertá/ chamas no ollos tristes (...) (sic)* (**Elexías do Courel**), a irrepitible “**Letanía de Galiza**”, ademais do reivindicativo “**Poema a Laxeiro- pintor dunha Galicia**”, (...) *agardar os que volvan agardar outra hora, agardar/ agardar (...) e*

o,- daquela inédito-: “**Muller para lonxe**” (...) *pedín un berro un salouco ou un gran suspiro (...) (sic)*, poemas nos que o vate do Courel invita a (...) *soñar soñar tódalas cousas para ter unha a unha/ terra cativa e tanta (...)*, **Uxío** salienta os carreiros da serra, moitos deles marcados coas indelebres pegadas dos carros que levaban a “vena”, carreiros cubertos co manto de suor dos venaqueiros (...) *caminos non/ carreiros (...) (sic)* **OS EIDOS-2**.

A vinculación de Luz Pozo Garza á serra courelá vén dada por varias vertentes: A amizade-poética co poeta da serra **Uxío Novoneyra**; a atenta lectura dos versos ou textos dos poetas e escritores vinculados á serra e, a relación con **Eduardo Moreiras**.

Sen dúbida entre as lecturas de Luz Pozo, atopáronse, as cantigas do trovador **Martín de Pradoselos**, ó que o escritor, inspector de Educación e investigador portugués, José Dias Baptista chama “Jogral de Barroso”, atribuíndo a procedencia de Martim a “Pradoselos” no concello portugués de Boticas e, pola súa banda, Xulio Pardo de Neyra atribúe a Martín, procedencia da serra: a aldea louzareña de Praducelos, á carón da PEDRA, na porta samoense que dá paso ao concello de Folgoso do Courel.

(...) *Eu, loçana, en quan' eu viva fôr/ nunca ja mais creerei per amor (...) (sic)*

Con seguranza Luz Pozo atopou os camiños da serra noutros versos, como os da poetisa de Noia, afincada no Courel, onde repousa, a saudosa **María Mariño**. Autora dos inesquecibles poemarios “**Palabra no Tempo**” (...) *Sempre hai verba que non di e bon alalá que non zoa (...) (sic) (...) canta auga, canta terra/ canto don (...) (sic) e, “Verba que comeza” (...) Un alalá berrou: “Somos de cada intre” (...) (sic)*.

Mais outros foron os poetas que circundaron a serra, como o escritor e poeta ferrolán, criado en terras quiroguesas, -portugués de corazón- “eça-queirosiano” ou “eçofilo vitalício”, exiliado en Nova Iorque, **Ernesto Guerra da Cal**. Quiroga foi o berce da nai de Ernesto, Laura Guerra Taboada, filla do enxeñeiro italiano Carlo Guerra Scopoli, e neta do Conde Scopoli e de Fernanda Taboada, o avó de Guerra da Cal viñera a Galiza con motivo da construción dos camiños de ferro. É por iso que Ernesto pasou a mocidade no Val de Quiroga onde cantou ao Sil e á serra:

(...) *que mundos/ alagaban a minha fantasía/ invadida de lonxes/ e de montes. (...) (sic)*. Época na que Ernesto e seu irmán Fernando estiveron ao cargo da súa tía Teteyo, mestra de Quiroga, a quen Ernesto dedicou o poemario “**Lúa de alén Mar**” (**Galaxia-59**): “*A Teteyo/ tía e mai, que gorentou a minha infancia no Sil/ con mundo solerminho*

de fantasía poética" (sic). A historia repítese coas poetisas **Pura e Dora Vázquez**, que tamén pasaron a infancia (...) *"En Quiroga, - onde- o meu pai tiña nos baixos do edificio a súa oficina de Correos, na que el era o xefe (...)"* **"Terra Matria dos Soños"** (memorias) **Pura Vázquez. Carpe Diem**. O mesmo que aconteceu con **Manuel María, o poeta da terra Chá**, vinculado á aldea de Hospital de Quiroga, dende onde cantou á serra (...) *Escuras serras da Moá e do Caurel/ alertas sobre a terra quiroguesa(...)* (sic) (...) *Fosco Piapáxaro que ollas montes sós(...)* (sic), *(No Alto do Boi a serra é poderosa(...))* (sic). Luz Pozo Garza, non só atopou O Courel a través do cordal de versos dos poetas que viviron ao pé da serra: Guerra da Cal, as irmáns Vázquez ou mesmo Manuel María, ou ben seguro que, a poetisa da Mariña Lucense seguiu os sendeiros poéticos da **"Pastora de Sorrisos"** (Sons Galiza-93), poemario do **cantor da Lóuzara Xabreira**, o poeta **Fiz Vergara Vilariño**. Mais pode que Luz Pozo atopara as pegadas que levan ao Courel dende Vilarmao, a Pobra de Brollón, nos versos de **Olga Novo**, autora de poemarios como **Nós nus (Xerais 97)** e gañadora do **XVIII Premio Literario Ánxel Fole dedicado a Uxío Novoneyra (Lingua Loira)**. (CaixaGalicia). Pero outros son os versos dos poetas coureláns que marcan os sendeiros da serra, versos dos colaboradores habituais da revista A CANDEA, **Vicente Touzón e Xesús Galán**, o **"poeta de Montefurado" Pepe Pol**, promotor das xuntanzas poéticas de Vilar do Lor, sen esquecer os versos do neotrobador, **Antón Patiño**, ademais das pegadas do indiscutible mestre dos contos da serra, escritos **"Á lus do Candil"**, do entrañable **Ánxel Fole** e, os versos da **"poetisa do Val do Mao"**, **Marica Campo**.

Pero o que sabemos de certo é que Luz Pozo Garza atopou o corazón do Courel nos poemas e escritos do seu namorado e **"cantor do Lor"**, o poeta-quiogués **Eduardo Moreiras**, autor de versos dedicados *-A Luz: (...)* *Ouh, meu amor/ aínda os ramos/ da mañanciña en fro/ treman ao ar(...)* (sic). Poemas cos que Moreiras nos levou (...) *de serra en serra (...)* (...) *mentres a branca e azul, a bandeira zoa no vento(...)* (sic). Inesquecibles textos nos que o quiogués cantou á correntía de auga que dividiu nas

"tres idades do Lor" na **"Primaveira no Lor"** (Galaxia-74). Viaxe fluvial (...) *"dende o Cebreiro, o Lor baixa namorando os ceos da montaña"* (...), (...) *"Baixa a modo o Lor as terras do Caurel, saltando as presas para soñar no relanzo"* (...). Río Lor que Eduardo Moreiras vadeou máis dunha vez, asindo a man do seu neto, o fotógrafo afincado no Courel, **Juan Pablo Moreiras**, autor da portada do nº 4 da revista A CANDEA, ademais das fotos que ilustran o artigo de **Conchi Balado**. Río Lor, ao que Eduardo Moreiras cantou unha e outra vez, como deixou constancia nas **"Follas de Vagar"- xornal (1969-1970)"** (Galaxia-72) (...) *o gaiteiro mercou na feira de Sarria unha gabardina branca moi longa, e foi ledo pola festa e levóu á Lucinda a un pradiño do LOR moi apañado(...)* (sic). Moreiras tamén versiculou sobre os **"Cotos da montaña(...)** /e os, (...) **ríos silandeiros/ agarimando o misterio do bosque(...)** **"Os nobres Carreiros"**. **Galaxia (Salnés- 70)**. É evidente que a través de Eduardo Moreiras, Luz Pozo atopou a esencia do Courel, como reflicte, o poema **"Subida ó Pía Páxaro"** que **Xosé Manoel Soutullo**- xefe de produción de **Editorial Galaxia**-, elixiu para encabezar o prólogo da **Guía do Courel**. (...) *Aspiramos un hálito de xestas e de laxes/ un recendo de espiños/ o sobresalto dos insectos/ o frío delgadísimo da saudade absoluta(...)* (sic) **"Subida ó Pía Páxaro"-LUZ POZO GARZA**

Mercedes Vázquez Saavedra.
O Courel, verán 2006

MORENO

No antigo obradoiro do pintor Avari. MORENO convida a viño doce a tódolos amantes do CAUREL.

ARMANI- -MOSCHINO- -CALVIN KLEIN- -ADOLFO DOMÍNGUEZ- -GANT
TOMMY- -BELSTAFF- -BARBOUR etc.

Moreno • Marqués de Ugena, 40, **Sarria** (Lugo) • Tfno.: 982 530 791

Porto Moreno • Plza. Conde de Pantal, 13, **Foz** (Lugo) • Tfno.: 982 141 804

do Caurel á Trashumancia en Castela

Segundo o diccionario da Real Academia Galega, Trashumancia e: Actividade que consiste en i-lo gando conducido polos pastores a lugares onde hai pasto, da chaira ou val á montaña e viceversa.

O meu primeiro contacto coa transhumancia foi na escola da aldea do Caurel onde nacín e pasei uns anos da miña vida, unha mestra nova falábanos desta actividade, cousa que os rapaces do lugar entendíamos pouco, nós íamos coas vacas, cabras ou ovellas nos ratos libres pero os pastos estaban a porta da casa, claro que a climatolo-

xía galega é outra cousa, aquí os pastos están sempre frescos e verdes.

Pouco a pouco ía despertando en min máis curiosidade eso de levar os animais dun sitio a outro, percorrendo quilómetros e quilómetros. Os vellos que eu acompañaba de vez en cando coa facenda ó monte tamén me contaban historias relacionadas co tema; eles foran a Castela moitos anos á seitura e nalgunha ocasión coincidían con enormes rabaños de ovellas que camiñaban cara ó Norte a primeiros do verán, xusto cando eles chegaban á chaira castelá para dar comezo a recolleita do trigo, centeo e outros cereais.

Celestino de Teso, Fernando da Mingona, o Señor José de Chousa, o Tío Avelino e outros, homes curtidos ó sol abrasador con sinais da dura vida da seitura e que narraban emocionados as súas vinzenzas, entre elas o paso do gando.

Dende aquela sempre sentín un especial interese e curiosidade por vivir de preto aquilo, a seitura imposible, hoxe non ten nin parecido co feito anos atrás, pero a transhumancia aínda se fai non como antes pero seguen pasando cada ano grupos de ovellas polas cañadas cara ás montañas a primeiros do verán e ó revés ó comezar o outono. Pero o difícil era atopar un contacto que nos levara ata un deses últimos nómadas; a sorte quixo que o verán pasado un amigo e compañeiro de aventuras polas montañas se atopara sen querelo coa oportunidade de formar parte dunha comitiva desas, cando ascendía ó pico de Peña Ubiña na Cordilleira Cantábrica onde Asturias e León limitan, atopouse cun home que gobernaba un bo rabaño de ovellas e algunha que outra cabra. Poñéndose a falar con el, suscitoulle se había oportunidade de acompañalo nunha das súas viaxes de Norte a Sur ou de Sur a Norte trasladando ós animais; o pastor pareceulle unha boa idea, e que xa estaríamos en contacto para subir este ano dende Preto de La Bañeza ata os portos do Norte, onde cada ano, e dende case toda a vida, pasa o verán aproveitando os verdes e nutritivos pastos para os seus animais.

Dende o ano pasado estiven á espera de que pasara axiña o tempo e chegara a data de partida, a cabeza dábame unha chea de voltas... estaba nervioso, esperando a chamada que nos dixeran que comezaba a viaxe esperada, e foi a mediados de xuño. Eu de tódolos xeitos xa buscara información ó respecto para coñecer un pouquiño máis este mundo; pensara que isto xa formaba parte do pasado pero aínda quedaban transhumantes de a pé... que ilusión!

Ignoraba que a Transhumancia tivera tanta repercusión na vida e historia deste país, estaba abraído ó saber da importancia que esto tivo e a riqueza que xenerou na Idade Media, a lá dos milleiros e milleiros de animais que pacían neste país surtía boa parte do mercado Europeo, de aí os privilexios que os gandeiros tiñan.

No ano 1273 o rei "Alfonso X el Sabio" reuniu a tódolos pastores de Castela nunha asociación nacional; entre os privilexios outorgados: eximilos do servizo militar ou testificar nos xuízos, os dereitos de paso e pastoreo entre outros. Esta asociación chamouse o Honrado Concejo de la Mesta de Pastores, a máis importante agrupación de Europa naquelas datas. Durante case 6 séculos esta organización mantivo os privilexios hasta que en 1836 foi disolta.

Vía tamén na televisión e outros medios as reivindicacións que grupos culturais e pastores facían cada ano ó atravesar Madrid para pedir que se conserven as Cañadas, en moitos casos invadidas por construcións.

Lendo e vendo esto, a curiosidade por vivir o oficio medraba en min; xa estaba preparado para comezar a aventura. Elías, como así se chama o mestre pastor e gandeiro e que nos ía guiar a nós e ó rabaño de algo máis de 600 cabezas entre ovellas e algunha que outra cabra pola "cañada" ou "cordel" por onde pasaran milleiros e milleiros de ovellas.

El comezara o martes a peregrinación, nós, por motivos laborables, non podíamos incorporarnos ata o xoves pero o día desexado estaba preto; o xoves día 15 partimos ó encontro de pastor e rabaño, comunicáranos onde remataría a xornada e alí nos esperaba. O lugar era na poboación de Villanueva de Carrizo, non moi lonxe de León capital. Non foi de todo sinxelo atopalo, pero logo de dar voltas por

Casa Valín
ALOJAMIENTO RURAL
Nieves López Valín

APARTAMENTO COMPLETO

SEOANE DO CAUREL (Lugo)
Teléf. 982 155 388

estradas e pistas de concentración escoitamos o son das campás que algúns animais levan pendurando do pescozo. Eu non o coñecía pero Victorino xa me falara del, un home encantador, cun xeito de ver a vida moi positivamente, namorado do seu oficio e dos animais que guía. O recibimento foi moi familiar, víase feliz pola nosa chegada; acompañábo Vиви, unha rapaza que coma nos espertáballe a curiosidade deste mundiño. Xa era a noite e estaba a buscar un sitio axeitado para poder pasar a noite e que a súa dona e fillos chegaran con provisións e cun remolque acondicionado onde durmir, tamén traían un macho que dende aquí ía ser o medio de transporte de víveres e material. Acompañábanos tamén catro mastíns e dous cans de garda máis pequenos, eles eran parte importante nesta expedición; acomodados os animais montamos a tenda onde nós íamos pasar a noite non sen poucos traballos, logo a cea, coa pouca claridade duns focos e duns farois que había ó lonxe, non era a comodidade da mesa pero aquela ensalada, xamón, cecina, un grolíño de viño e logo un café sabían a gloria. Un pouco de tertulia e a durmir, esperábanos unha noite curta, o xefe comunicounos que había que partir cedo para camiñar pola fresca; total que entre os nervios, as incomodidades da tenda e a falta de costume de oír a música dos campanís apenas pegamos ollo, as 5:30 xa estábamos en pé recollendo para almorzar e partir.

As 7:30 comezaba realmente a nosa aventura, nunca tantas ovellas vira xuntas... os animais estaban inquedados víase que tiñan ganas de chegar á zona de veraneo. Elías ordenaba ó persoal, el ía en cabeza co macho de ramal, con el a rapaza e a min asinoume ir detrás controlando que non se adentrasen nos sembrados ou se quedasen atrás, o resto da expedición ían levar os coches ó final da ruta.

De vez en cando viña a miña cabeza as tertulias que no monte mantiña cos vellos no Caurel trinta e tantos anos atrás e pensaba si esto era realidade ou un soño, por eso que nunca é tarde nesta vida.

Ía abraiado como controlaba todo aquel exército de bichos laídos, animais enormes que seguían ó amo con total disciplina, un berro ou só nomear un can facía que esqueceran a tentación de entrar nunha leira de millo ou lúpulo; camiñabamos a modo pero seguido, as ovellas aproveitaban algunha que outra herba para irse alimentando, boa parte delas xa fixeran esta ruta e o que querían era chegar o máis cedo posible, ascendíamos pola marxe esquerda do Río Luna, logo cruzámolo para seguir polo outro lado, atravesamos algún pobo onde as xentes se asomaban a portas e ventás coma si fose o paso dunha das etapas da Volta Ciclista a España, acerbábase a hora de xantar, Elías tiña todo controlado, sabía onde tiñamos que facer parada, o sitio máis axeitado para que o rabaño estivera

tranquilo e cómodo. Estaban esperando Sole, a dona de Elías, e o meu compañeiro na aventura, ata aquí aínda se podía ir en coche. Montamos nuns intreiros o campamento, a medio comer soltouse a chover, unha auga fina pero que fixo que tivéramos que xantar baixo do paraugas, o lugar estaba preto de Villagodrigo.

Logo de comer e un pequeno descanso, volta a ela, encamiñar os animais e andar e andar ata a chegada da noite; atravesamos Santa María de Ordás, a poboación máis grande que vimos na xornada, xa dende aquí continuamos Elías e máis eu sós, o resto ían na procura de levar os coches a onde será o final da nosa aventura: a Sena de Luna, xa no val de Babia. Comentábamnos ó adentrarnos na montaña atrás víase a gran llanura castelá, dende aquí a paisaxe víase diferente, ó lonxe ollábanse as rochas calizas da Cordilleira Cantábrica, impresionante paisaxe, agora xa se notaba máis que íamos en ascenso. Atravesamos grandes extensións de aciñeiras e rebolos, estes de pouco porte semellaban xóvenes. Atravesamos as poboacións de Villapodambre e Formigones situados nun alto, notábase que se atopan na mesma situación que as aldeas do Caurel, o despoboamento e envellecemento... un serio problema no rural español. Xa se metía a noite enriba, tiñamos que camiñar para chegar ó lugar que o xefe escollera para montar o campamento, atravesamos a estrada que leva dende A Magdalena polo Val da Omañas ata Laciana, estaba eu un pouco preocupado había moito tráfico a esas horas de pouca luz e o rabaño tan grande podía ser un perigo para cruzar a estrada. Pero todo saía como Elías previra. Ascendemos por unhas praderías e no mesmo alto xa coa noite enriba fixemos final de etapa, de novo montar a tenda e preparar a cea, unha comida cun sabor a gloria, nin no mellor dos restaurantes da cidade, pode que fora o camiñar unhas doce horas pero aquilo era un manxar... cea de deuses!; a tertulia e a durmir, repoñer forzas, o pastor xa acomodara o seu rabaño, alimentara os seus cans e estes dispostos arredor dos animais, gardando que ningunha alimaña se achegara a molestalos. Estaba unha noite fermosa, tranquila, apetecía durmir fóra da tenda ollando o ceo e escoitando a tranquilidade, xa estábamos afeitos o tolón tolón que facían os animais en calquera movemento, o lugar chámase La Mata Alta é no Concello de Soto y Amio.

Amenceu o día un pouco gris, non ameazaba choiva; esto era bo para o rabaño e nós, logo de recoller, almorzar como nunca fago, preparámonos para a partida. Faltaba por chegar o mozo de Vиви que ía acompañarnos nesta xornada, todos dispostos para camiñar, ía ser unha etapa dura, xa todo era montaña, camiñaríamos por enriba dos 1000 metros boa parte do día. A medida que pasaba o tempo gustábame máis aquilo, víame afortunado de poder participar e vivir esta experiencia. Camiñábamnos polo cume da montaña; os pobos máis preto estaban a quilómetros, aquilo si era

natureza, de vez en cando vese algún animal salvaxe fuxindo de nós. Tíñamos xa case a man os cumes de Calizo de Babia e boa parte da inmensa Cordilleira que separa León do Principado de Asturias, ó lonxe tamén destacaba Peña Ubiña, o pico máis alto da zona con 2.411 metros, as súas ladeiras darán de comer ás ovellas de Elías Álvarez durante o verán. Pódese apreciar o respecto que o guía sente pola montaña cando olla para ela, en máis dunha ocasión me di: mira, aquilo que se ve alí e Peña Ubiña, ata alí teño que chegar. Nótase, Elías escolleu o oficio que lle gusta, está en perfecta harmonía coa montaña e o seu rabaño, un home moi san e sabio.

Pasamos polas Camperonas, unha inmensa pradería, as Brañas de la Uz un sitio fermoso, aquí restauraron unha caseta para albergue de pastores e un cortello onde cerrar o gando, adentrámonos nun fermoso bosque, rebolos e outras árbores que cubrían de sombra un bo cacho de camiño, era o "Monte de los Frailes", xa nos falara del o primeiro día, dícese que leva este nome porque aquí existiu un mosteiro. Xa estábamos preto do lugar onde faríamos parada para xantar e descansar un anaco, as ovellas e os mesmos cans tamén demandaban unha paradiña, polo camiño o gandeiro faláranos dunha fonte moi fría que el tapaba cunhas pedras para que non foran alí os animais, no medio dunha gran pradería que chaman o Cuartero de Mallo, alí collemos auga e sentámonos arredor dun mantel sobre o chan, a verdade que un non estaba moi ben que digamos do estómago pero aquí todo me sentaba ben, ata o chourizo de ovella que nunca probara pero podo asegurar que está delicioso; rematada a comida algún decidiu botar unha cabezadiña, eu estiben falando con Elías, contaba que levaba facendo isto dende os 14 anos, antes ía á zona de Boñar cara o porto de Pajares pero dende hai 5 anos arrendaba os montes o pé de Ubiña, é para el unha zona moi boa, O home di arrepentido que sente moita pena que non veña tras el quen queira seguir coa tradición, reconece que é un traballo duro, cada día reporta menos beneficios, xa non lle chega o que lle dan pola lá para pagarlle a quen as rapa, e os cordeiros para carne páganos igual que fai 20 anos; pero a súa paixón por isto é tal que sente moito deixalo cando teña que xubilarse. A verdade que estíbese de marabilla, pero aínda faltaba moito camiño para chegar a onde estaba previsto facer noite, levantamos campamento para comezar a segunda parte da xornada mover os animais e a camiñar, Victorino votou unha ollada por si había incidencias no rabaño e cando levamos un cachiño camiñado ven avisar que había unha ovella indisposta, parecía morta, Sole e máis Elías deron a volta para ver o que acontecía e atoparon a ovella patas arriba, eles sabían o acontecido e que non era grave si se chegaba a tempo so era empurar ou tirar dunha pata para que o animal se incorporara, atravesamos aquela grandiosa pradería que me recordaba o que podemos ver nas películas de vaqueiros, ó final unha cancela atravesaba o paso ou cañada, había que abrila e cando pasara o rabaño volvella pechar, aquí o respecto éo todo.

Comezamos a baixar, xa estábamos de cheo no macizo calizo notábase na mesma herba moito máis verde e fresca que a que ata agora se vira, un profundo val que eu só vira en carteis ou fotos, algo certamente fermoso, un paraxe de película como se di. O descenso era

máis pronunciado, a medida que camiñábamos xa víamos o Val de Babia, ós nosos pés, as últimas augas do encoro de Barrios de Luna e de novo o río Luna con auga cristalina; atopamos un cartel que nos indica que estas cañadas estáselle a dar outro uso, un panel que nos dí que vamos pola ruta das Merinas pois era esta unha das razas que máis predominaban na transhumancia e que máis abundaba pola calidade da súa lá. Xa achegándonos ó fondo do val, fixemos un alto no camiño para tomar un aperitivo e ó mesmo tempo as ovellas repuñeran forzas, tíñamos que andar un bo rato por estrada pavimentada e había que ir máis rápido. A parada foi breve facíanos falta o tempo para chegar a boa hora ó lugar escollido para pasar a noite; ó baixar a estrada pretiño da central hidroeléctrica de Abelgas estaba un grupo de persoas esperando por nós, amigos e familiares de Elías e de Vivi que estaba chegando tamén a súa casa, ela é nativa de Torrebarrio e xa se acercaba á terra coñecida, dende aquí camiñamos uns 5 quilómetros pola estrada, a veces facendo parada forzosa para deixar transitar ós coches que nos precedían, a nosa dereita e en contra da nosa dirección o río Luna ategado naqueles intres de pescadores, e polo visto pesca tiña, presenciamos coma máis dun sacaba un bo exemplar das súas augas. Do outro lado do río Sena de Luna un pobo cunhas construcións feitas de pedra branca caliza fermosísimas, pero nós seguimos. O seguinte pobo era o final da etapa e para nos o final do percorrido: Rabanal de Luna, quedaba un día para chegar a destino pero as obrigas facían que por este ano tivéramos que deixalo, axudamos a cruzar a estrada e guíalas un cacho por ela ata o lugar onde pasarían a noite. A nosa aventura remataba aquí, Elías, Sole, Viví e todo o rebaño seguían, aínda quedaba unha xornada máis, había que pasar Villafeliz de Babia, Puente Orugo, entrar no Valle de San Emiliano e ata Villargusán, última poboación antes da subida a Ubiña. Aquí o pastor e o seu rabaño pasarán os días de verán en contacto coa máis pura natureza nunha das paisaxes máis fermosas deste país. Alguén di que é unha vida dura, un pouco triste e aburrida, pero Elías vese o home máis feliz do mundo, fai o que a el lle gusta e está no lugar no que se sente o rei. Tres meses nos que só romperan a paz e tranquilidade os excursionistas que queren desafiar á Peña e achegarse a súa cima, dende onde din que se ve o mar Cantábrico os días claros, isto é a grandeza da montaña, por iso Elías Álvarez Álvarez, un dos últimos transhumantes é feliz neste sitio. Espero moi pronto volver achegarme a este val e montaña e atoparme de novo co Rei de Ubiña e a súa lexión, pasar con el un momento e escoitar a chea de cousa que sabe da natureza na que se desenvolve.

O agradecemento pola paciencia que tivo con nós, polo que nos ensinou, polos bos ratos que pasamos, graciñas tamén a Sole por os manxares que nos ofreceu, tamén ós seus fillos e a Vivi e Javier por facernos sentir coma na nosa casa. Unha aperta a todos. Si non hai novidade e Elías segue a percorrer as Cañadas co seu rabaño volveremos ser testigos desta apaiñoante tradición ancestral.

E.M.Vila

**CASA
CATUXO**

**COCINA NATURAL
DE LA TIERRA**

Teléfono para encargos: 982 16 52 13
Ponte de Valdomir - Folgoso do Caurel

RAIANOS II

No nº17 da CANDEA, fixemos referencia aos “raianos”, ou “arraianos” do Bierzo, Eo-Navia, Raias Portuguesas, Portelas Zamoranas e os TRES LUGARIS da Serra de Gata cacerense que, durante oitocentos anos foron quen de conservar A FALA. Por algo a Real Academia Galega nomeou académicos correspondentes do galego exterior ós representantes das raias e ós pobos da fala, recaendo o nomeamento de académico do galego polo Bierzo, no musicólogo e etnógrafo **Héctor Silverio** quen na xuventude, publicou poemas na “Carqueixa”, a revista do Instituto vilafranquino, ademais de cofundar a Escola de Gaitas de Vilafranca que deu pé á asociación do mesmo e a investigación e divulgación da música e etnografía do Bierzo, como recollen diversas publicacións en galego, ó que se suma a fundación da MDGB (Mesa Pola Defensa do Galego no Bierzo) da que Héctor Silverio é vicepresidente. Pero o “Gaitero de Vilafranca”- como popularmente se coñece a Héctor no Bierzo-, exerce a docencia en Galiza polo que conectamos coa **Asociación da Banda de Gaitas** no Bar Arén ou bar “O Pitillo” de Vilafranca, punto de reunión da asociación.

Trala barra atopamos a **Marisa Cela**, membro activo da asociación da Banda de Gaitas quen atende á clientela e aproveita para falar co persoal nun galego moi semellante ao caurelán. Marisa da clase de gaita na Escola de Música de Vilafranca e como Héctor Silverio é membro da MDGB.

- Como naceu a asociación da Banda de Gaitas de Vilafranca?

- En xeral as asociacións nacen primeiro e logo ven o demais, pero aquí foi ó revés, nosotros nacimos dun grupo de gaitas e despois fixemos o resto. Fumos primeiro gaiteros-as e despois asociación, agora estamos a celebrar o 25 aniversario e temos idea de facer unha publicación que recolla estes 25 anos para o que imos pedir axuda á Junta de Castela e León, á Xunta de Galicia e tamén ós concellos.

- A parte do bar, onde os reunides?, contades con local propio?

- A asociación ten un currunchito na Casa de Cultura alí temos material sobre o que fixemos, pódese ensinar as revistas e o que fixemos...

- Ó longo destes anos realizacheis moitas actividades?

- Sí, ademais das gaitas, preparamos os Maíos e organizamos as xornadas 4 anos

- Na actualidade que actividades estades a facer?

- Celebramos a festa dos Maíos do 30 abril ó 1º de maio, pero agora as actividades xa non parten de nós, parten da Comisión Sarmiento que é quen prepara o programa. Na comisión están representadas todas as asociacións de Vilafranca entre as que está a nosa, nós simplemente colaboramos.

- Quen coordina a COMISIÓN?

- Héctor M Silverio é o coordinador da Comisión e presidente da Escola de Gaitas.

- Baixo a vosa perspectiva como vedes a problemática da fala?

- A veces o mellor é deixar as cousas que sigan o seu curso, si se mantivo ata agora,

seguirá. O problema é dignificar a lingua-, o recoñecemento oficial- que o dean na escola, e logo, o tempo dirá.

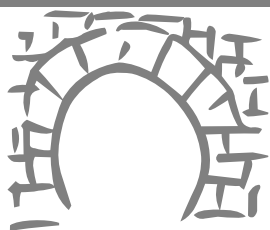
A **Comisión Sarmiento**, co galo das **Letras Galegas -2006**, celebrou as **II Xornadas Martín Sarmiento en Vilafranca do Bierzo**. Baixo o lema **Memoria, Patrimonio e Língua**, de marzo a maio, realizáronse actividades e intercambios escolares entre alumnos galego-berciáns (Pontevedra-Bierzo). Na **Casa da Cultura de Vilafranca**, houbo proxeccións e conferencias, entre as que hai que salientar “**Un compromiso co patrimonio: XXV anos da escola de gaitas**” de **Héctor M Silverio**.

Esperamos que saía á luz a publicación do 25 aniversario da Asociación da Banda de Gaitas quen durante anos loitou pola recuperación da fala e divulgou a música e a etnografía raiana, ao fin Vilafranca e a **Serra do Courel** ademais da fala e a historia, teñen en común o son ancestral das gaitas, costumes, contos, lendas, tradicións e a vinculación Courel-Bierzo a través dos courelaos que ían a Santo Tirso de Cabarcos ou a Portela de Aguiar apanhar castañas. Aínda ecoan en Vilafranca as letras dos maíos que din: (...) *tire castañas/ señora María/ tire castañas/ que as ten na cociña... (sic)*.

Pola súa banda, a **Asociación berciana Xarmenta** co galo das **Letras Galegas** en honor a **Manuel Lugo**, organizou diversos actos en Ponferrada e Cacabelos: A exposición “O compromiso coa terra”, a conferencia de **Xavier Campos**, a exposición.

“O soño dunha noite de San Xoán” etc. Mentres que, a **Asociación Fala Ceibe** preparou unha festa rachada que estivo a piques de non se celebrar, pero os da Fala poden con todo e sacaron a festa adiante na homenaxe a **Manuel Lugo** e a dous profesores ancareños que foron quen de recoller contos e lendas raianos. Contos e lendas como os que noutroa se escoitaban a cotío nas noiteñas de lúa chea nas lareiras das raias berciáns-ancareñas-courelaos-valdeorresas, lendas e contos que recolleron os profesores **Aquilino Poncelas e Alicia Fonteboa** que co gallo das **Letras Galegas** recibiron unha emotiva homenaxe da **Asociación Fala Ceibe** no Campus de Ponferrada.

Aquilino Poncelas é un profesor nado na **Teixeira**, loitador da dignificación da fala, quen durante a homenaxe comentou: - *De neno, tiven ocasión de aprender a fala dos nosos avós, a tradición oral se está perdendo, eu recordo cando ía á cama e me contaban historias do OSO e do LOBO, contos típicos do Bierzo*. Moitos nenos das raias escoitaron dos seus avós contos de lobos e de osos semellantes óso que rolou polas serras do Courel e da Lastra, oso ou osiño que deixou as pegadas en CAMPODOLA e PARADASECA (Quiroga) e atravesou os montes do Courel ata chegar á Serra da Lastra, a carón do Oulego e **Robledo da Lastra**, onde Paco Martín de Porto atisvou o larpeiriño oso no seu albar, como contan os tertuliáns da cantina

Camoga, s.l.

CONSTRUCCIÓNS, PROMOCIÓN E REPARACIÓN

R/ Enterríos, 20 - 22 - Baixo • 15404 FERROL - Telf.: 981 37 24 56 / 981 37 20 65 • Fax: 981 94 77 64
E-Mail: camoga2000@hotmail.com

RAIANOS II

de Robledo: *-Paco Martín foi quen deu conta á Fundación Oso Pardo da presenza do oso*, dando lugar á **primeira filmación dun oso en terras galegas** na raia galego-berciana, a unha carreira de can de Santo Tirso de Cabarcos e a Portela de Aguiar- antiga merindade de Aguiar-, *onde moitos caurelans tiñan habitacións*- segundo conta Nabor o dono da cantina da Agripina de Santo Tirso e como noutro contounos o pai de Esperanda da Casa Ferreiro de Seoane: *-Os de Visuña tiñamos habitacións na Portela, onde durmiamos cando íamos recoller castañas nos soutos que tiñamos no Bierzo*, o que unha vez máis demostra o irmanamento arraiano. Os osos dan exemplo ós homes, gardan memoria dos seus,volvendo tralas pegadas dos antepasados, os osos, non saben de raías administrativas e deixanse levar polo instinto. Irmanamento dos pobos que recollen os contos populares, como os que publicou o profesor **Aquilino Poncelas** nos libros **“Contos e Lendas dos Ancares”** (Asociación Cultural Carocos, Valboa-86) e **“Estorias e contos do Bierzo e os Ancares”** -87, MDGB-Instituto de Estudos Bercianos e outros; **“Contos e lendas do Bierzo”**- 2004 (edición galega-castelán) editada por E. Bercianos-Xunta de Galicia- Junta Castela-León e outros, ademais de artigos en revistas e xornais sobre tradición oral. O mesmo acontece con **Alicia Fonteboa**, profesora-investigadora nada aos pés das fontes nacentes do río Lor, un referente no complexo mundo das raías lingüísticas e impulsora da ensinanza do galego no Bierzo. Alicia realizou unha minuciosa recolleita durante os anos nos que traballou en terras bercianas como docente do Colexio Virxe da Quinta Angustia de Cacabelos, o que deu pé ao libro **“Cuentos”- Literatura de la tradición oral en El Bierzo** (1992) Ponferrada-Dip-León. Así mesmo Fonteboa foi co-autora do estudio **“Didáctica do folclore literario”** e coordinadora do **ALDI (Atlas Lingüístico del Bierzo)** dirixido por Manuel Gutierrez Muñón, ademais de publicar artigos filolóxicos na revista do Instituto de Estudos Bercianos- da que foi responsable da área de Língua e Literatura-, en cuxa sede nos coñecemos cando **Alfredo Rodríguez**, -ex presidente do IEB, profesor-investigador ancareño, natural de Xantes (Ancares)-, estaba a piques de pasar o testigo da dirección do Instituto. Naquela ocasión, falamos con Alfredo e Alicia sobre O Bierzo-Ancares- Valdeorras e por suposto do Courel-, e..., ¡ cousas do destino!, Alicia abriu a **Guía do Courel** editada por **Galaxia**, na busca da ruta que leva a **FONTELORE E FONTEBOA** e, deu de bruces coa foto do hórrido cadrado teitado de palla propiedade de seu pai, a persoa que nos axudou a atopar as fontes nacentes do LOR, a carón da casa dos Fonteboa.

Durante a celebración das Letras Galegas, a **Asociación Fala Ceibe do Bierzo** obsequiou a Alicia e Aquilino cunha obra do escultor de Valdeorras, **Enrique Rei**.

Non faltou á homenaxe un dos históricos da loita das raías, o ex alcalde de Lubián e académico da RAG polas Portelas Zamoranas, **Felipe Lubián**, a quen escoitamos dicir máis dunha vez: **“o galego só desaparecerá si desaparecen os pobos”**. Durante o acto de Ponferrada Felipe comentou: *“a min, na miña infancia, nunca me prohibiron na escola falar galego, agora, os mestres o prohiben por ignorancia”*.

Sumaronse ao acto actuacións-en galego- dos nenos dos Colexios (IES Europa, Camponaraia etc), non faltou o son da gaita e as pandereiteiras do **colectivo do Eo-Navia Abertal**. A raia asturiana conta co académico da RAG, o xeógrafo-etnógrafo, **Carlos Varela**. O tempo íase das mans e tiñamos que continuar viaxe, o programa anunciaba

poemas do “cantor das linguas mortas” **Igor LUGRIS**: (...) *Antonio Udina falaba vegliota pero el non o sabía/ porque xa en 1898 non quedaba ningún que falara raguseo”* (...) (sic). A poetisa da Limia **Concha Rousia** esta vez non falou de “lobos” nen das “sete fontes”, lanzou ó Bierzo unha ristra de versos. O programa anunciaba a **Artur Alonso**, o autor “Dunha meixela depois de outra e “Entre os teus ollos”; ¡ Magoa non poder escoitar os versos de Artur e os da poeta berciana **María Xosé Monterol**. Saímos da sala coa convición de que os sendeiros lingüísticos fan forte aos raianos, como fortes son as tradicións do Eo-Navia- Ancares-Bierzo- Courel-Valdeorras-Trevinca (na unión de León- Ourense- Zamora), -A Veiga -O Bolo e as Portelas Zamoranas de Porto, Lubián, Pías, Hermesinde, e a afastada aldea de Calabor, a cabalo entre a Puebla de Sanabria e a miña queridísima e sempre añorada cidade máxica de **Bragança**, cantada polo noso amigo o poeta-pintor bragançano **Antonio Afonso**. (...) *A terra marca-se com sinais/ com estacas e sulcos rasgados no chão* (...)

Lazos raianos que estreitan cordas invisibles que naceron coa trashumancia dos pastores que dende Porto (Sanabria)- levaron a Extremadura o son do “rabel” e a fala galega que algúns chaman “portuexo”-. Lazos que estreitaron os pastores que serpentearon as terras de Bragança polos arduos sendeiros da Sierra da Culebra e, por Terras Zamoranas chegaron á salmantina Ciudad Rodrigo e, seguiron a ruta das cañadas extremeñas que levan a Alcantara. No camiño, os pastores atoparon a os pobos galegos que dende a repoboación quedaron illados nos **Tres Lugaris**, nos pobos careños da **FALA: Valverde do Fresnu, San Martín de Trebellu e As Elas**. Lazos invisibles que encordan os contos dos “Tres Lugaris” coas lendas das Portelas Zamoranas ou as lendas de Corullón, Vilafranca, O Courel etc, lendas que unen os **“Carozos de Balboa”** e os **“Seraos da Teixeira”** coas xentes dos Ancares galegos e O Courel, lazos invisibles que unen as músicas das **Bandas de gaitas da Ponte de Domingo Flórez, Toural de Meraio, Camponaraia, Ponferrada, Toural dos Vaos, Fabeiro, Fontesnovas...., O Courel, Pobra de Brollón etc**, e os grupos musicais dos **Louzariños, Carballal, Capitán Sonoro, Ferramulín e mais o cantautor Matías Moreno- vinculado á serra, Aira da Pedra, Rapabestas e Abraxas**, con nome de claras resonancias priscilianistas, reivindicación panteísta do IAO ó modo do “cantor priscilianista” **Toñito de Poi**, defensor da irmandade raiana galego-portuguesa.

Deixamos no Campus de Ponferrada a festa das Letras Galegas ao cargo de **Silvia**, despedímonos de **Alexandre Banhos e Xavier Lago** e mais outros. -¡ Magoa non nos poder quedar ao concerto de **Servando-Contradanza** na “Gatera” e a presentación do disco “Som Voltas”. Continuamos viaxe cara **“Os Tres Lugaris” da Fala, Valverde do Fresnu, San Martín de Trebellu e As Elas**, onde nos esperaban os **amigos cacereños**, os que a RGA tivo a ben nomear académico do galego no exterior, ó mañegu **Domingo Frades Gaspar. Tres Lugaris**, nos que fomos atendidos coma irmáns, na 3ª viaxe que fixemos aos pobos da Fala, dos que falaremos no vindeiro número da revista “A CANDEA”.

Mercedes Vázquez Saavedra
Letras Galegas 2006.
Courel-Bierzo- Tres Lugaris

Hospedería Bar FERREIRO

- Habitaciones con baño
- Comidas de la zona

Telf.: 982 43 30 65 - 982 43 30 23
Seoane do Caurel (Lugo)

A Raíña Dona Urraca

Dona Urraca era filla de Alfonso VI, rei que en detrimento dos seus irmáns lograra a unificación dos reinos de Castela, León e Galicia, e temén as “parias” ou tributos dos reinos de “taifas” musulmáns de Zaragoza, Toledo, Badaxóz e Sevilla, asemade, logo da morte de Sancho Garcés IV de Navarra, acontecida no 1076 recupera as terras do País Vasco, e a Ríoxa Navarra, tomando Toledo no 1085 mediante unha forte presión política, económica e militar sobre os “taifas” musulmáns.

Durante a Plena Idade Media, os reinos peninsulares atopábanse inmersos nunha etapa convulsa na cal eran frecuentes as loitas e mailas anexións, ben polas armas, ben por vía matrimonial.

Polo tanto, sobra dicir que a vida e mailo reinado desta raíña estiveran cheos de atrancos. Reinando dende o 1109 ata o 1126.

Raimundo de Borgoña primeiro marido da raíña, gobernaba o reino de Galicia dende o ano 1090, e o Conde de Sarriá, Froila, gobernaba entre o Sil e o Miño

Raimundo de Borgoña morre en Grajal (León) no 1107, dous anos máis tarde morre en Toledo Alfonso VI. Dado que o seu primoxénito xa morrera, herda os reinos de Castela e León a súa filla dona Urraca que este mesmo ano de 1109 casa de novo con Afonso I *O Batallador* rei de Aragón e Navarra. Este casamento tiña un grande interese político xa que significaba unha unión dos reinos cristiáns da península.

O aío de Alfonso Raimundez (futuro Alfonso VII) Pedro Froilaz, afirmaba que escoita dicir a Alfonso VI que se a súa filla Urraca casaba de novo, o trono de Galicia pasaría a mans do seu fillo, polo tanto proclama rei de Galicia a Alfonso VII *O Emperador*.

Mentras o Papa Pascual II non ratifica o casamento de Urraca e Alfonso I, por considera-lo incestuoso. Se a esto engadimos que ambos tiñan caracteres incompatibles, o matrimonio desfíxose de contado, provocando unha guerra entrambos.

Dona Urraca fixo frecuentes viaxes a Galicia ¿Visitaria algunha vez O Caurel, ésta emblemática raíña? Non cabe dúbida de que sí estivo nos arredores.

Na aldea de Valdefariña (Concello de Pedrafita do Cebreiro) en tempos, unha próspera aldea que chegou a ter nove casas-vivenda moi espalladas unhas das outras, e que gozou de certo avoengo. Unha delas conserva a día de hoxe o nome “da Reina” que segundo a tradición procede de cando dona Urraca durmira nela nunha das súas viaxes á zona.

Asemade o día 31 de maio de 1112 dona Urraca chega ó Mosteiro de Samos. Os monxes alí congregados dispénsanlle unha boa acollida agasallándoa con 36 marcos de Prata e dous cabalos. A raíña ratifica a

favor dos monxes, a xurisdicción sobre os habitantes da vila de Parada no val de Armea (Láncara) agás os 35 tributarios que o abade Fulgencio doara ao rei Vermudo II. Cede tamén as vilas de Parada e Beileu no val de Louzara e mailas “fosatarias” do Val do Mao. Entre os personaxes que asinagnaran o documento atopábase a infanta Sancha, filla de dona Urraca e tamén Rodrigo Velaz Conde de Lemos e Sarria, tal como figura na Escritura 117 do Tumbo de Samos (edic. M. Lucas).

O 10 de agosto de 1120, dona Urraca fai parada de novo no Mosteiro para cederlle a vila de Barxiela.

Dona Urraca non puido mante-la estabilidade no reino e tivo que facer fronte á rebelión comunal de Santiago.

Ésta raíña foi sucedida polo seu fillo Alfonso VII que foi quen de somete-los rebeldes e proclamouse Emperador de España, en León no ano 1135.

Cómpre salientar que foran varias as raíñas e infantas dos reinos peninsulares que levaran o nome de Urraca, unha das máis famosas foi a infanta castelá Urraca Fernández (h 1033-1101) primoxénita do rei Fernando I e de dona Sancha, tia da devandita, e irmá polo tanto de Alfonso VI.

Fernando I unificara os reinos de León e Castela pero cometeu o grande erro de dividilos entre os seus fillos, don Alfonso (futuro Alfonso VI) recibiu en herdanza o reino de León, don Sancho Castela, don García Galicia, dona Elvira a praza de Toro e dona Urraca a inexpugnable praza de Zamora. Asemade dona Urraca e dona Elvira

Turismo

CASAS

Rural

CARLOS - COMERCIANTE - DOSINDA

6 HABITACIONES
SALON

APARTAMENTO 4 PLAZAS
COCINA

CASA COMPLETA
3 HABITACIONES

Vilamor do Caurel (Lugo)

Información e reserva: Tfno 982 155 618

recibiran o señorío de tódolos mosteiros do reino. Á morte de Fernando I o reino quedaba a piques de entrar nunha guerra civil. Dona Urraca tamén tivo moitos atrancos na súa vida, unha vida que foi cantada en numerosos romances dos cales merece salientarse aquel que fala de cando dona Urraca foi a queixarse a xunto do rei, o seu pai que se atopaba moribundo.

*—Morir vos queredes, padre,
¡San Miguel vos haya el alma!
Mandastes las vuestras tierras
A quien se vos antojara:
Diste a don Sancho a Castilla,
Castilla la bien nombrada,
a don Alfonso a León
con Asturias y Sanabria,
a don García a Galicia
Con Portugal la preciada,
¡y a mi, porque soy mujer
dejáisme desheredada!
Irme he yo de tierra en tierra
como una mujer errada;
mi lindo cuerpo daría
a quien bien se me antojara
a los moros por dinero
y a los cristianos de gracia;
de lo que ganar pudiere,*

*haré bien por vuestra alma.
Allí preguntara el rey
—¿Quién es esa que así habla?
Respondiera el arzobispo:
—Vuestra hija doña Urraca,
—Callede, hija, callede,
no digades tal palabra,
que mujer que tal decía
merecía ser quemada.
Allá en tierra leonesa
Un rincón se me olvidaba,
Zamora tiene por nombre
Zamora la bien cercada,
de un lado la cerca el Duero,
del otro peña tajada.
¿Quién vos la quitare, hija,
la mi maldición le caiga!
Todos dicen: “Amen, amen”.
Sino don Sancho que calla.*

O romance viña a conto, porque don Sancho non aceptou aquel testamento e fixo a guerra aos seus irmáns, apoiado polo Cid, que aínda que non consideraba axeitado tal procedemento non lle quedou outra saída que axudar ó seu rei e levar a Castela a unha gloriosa victoria.

O primeiro derrotado foi don García, o rei de Galicia, que viviu longos anos entre cadeas no castelo de Luna en León, logo Alfonso rei de León ...Só quedaba aquela praza forte de Zamora por ser conquistada e así facerse con todo o reino pero a maldición que o rei Fernando botara parece que se cumpliu e Sancho morreu en plena mocidade, durante o asedio de Zamora foi asasinado por Vellido Dolfos, moitos sinalaran a dona Urraca como instigadora daquel crime, que logo participou no goberno do reino durante o reinado do seu irmán Alfonso que sempre fora do seu rego. E máis adiante retirouse a un mosteiro.

Información tirada de:

- Arias Cuenllas, M. Historia del Monasterio de San Julián de Samos. Samos.2002.
- VVAA Historia Medieval Universal. Guia Didáctica. UNED. Madrid. 2002.
- VVAA. Ladero Quesada, M.A. Historia Universal. La Edad Media. Vol. II. Vicens Vives. Barcelona. 2001.
- Menéndez Pidal, R. Flor Nueva de Romances Viejos. Espasa-Calpe. Madrid. 1991.
- AAVV. Diccionario enciclopédico. Plaza&Janés. Tomo VI. 1987.
- O meu agradecemento ao Rvdo. Prior do Mosteiro de Samos D. José Luis Vélez Álvarez pola súa amabilidade e a desinteresada axuda que me brindou en todo momento para a realización deste cativo traballo e doutros moitos.

J.A. Parada Jato
Meiraos de Caurel.

Novas

A FERRERÍA DE SEOANE -?

Seguimos sin ver claro o futuro da Ferrería de Seoane, fai un ano corría o rumor que a Xunta de Galicia ía mercala e así deste xeito sería aberta ó público, un ano despois todo segue igual. Quédanos a dúbida de saber si aquela rumoroloxía tiña algo de certo ou si era que estábamos en época electoral. Parece ser, seguindo noticias, non obra ningún documento ou compromiso escrito que trate desa compra. O certo é que un dos maiores atractivos do Caurel segue sen poder visitarse, pero o peor de todo isto é que todos participamos na restauración levada a cabo fai uns anos onde se invertiron preto de 40 millóns das antigas pesetas, cartos de tódolos contribuíntes.

Parece ser que Consellerías coma Cultura e Deporte e mesmo Innovación e Industria dende a Dirección Xeral de Turismo teñen interese en, polo menos, estudialo caso e a viabilidade.

Esperemos polo ben de todos e mesmo da construción que se busque unha saída a todo este enmarañado e dunha vez por todas se abran as portas e así poder vistar e coñecer máis de preto a labor de fundición e laboreo do ferro feito anos atras nestas factorías.

ACAMPAMENTO O CAUREL CAMPING - BUNGALOWS

ESPERANTE -SEOANE

RESERVAS:
Viajes QUIMATURS - LUGO
Teléfono (982) 24 61 11
Tfno.: Camping: (982) 43 31 01

Novas

REXENERACIÓN DE ESCOMBREIRAS NA CANTERÍA DE STA. EUFEMIA

Pode que sexa esta unha das boas noticias recibidas nos ultimos días. Estase a desenvolver un proxecto para a recuperación e rexeneración de parte das escombreiras da pizarreira de Santa Eufemia así coma a canalización e sanemamento do regato que por ela discorre. O forte impacto ambiental que está a producir esta explotación parece facer reflexionar a mandatarios e tomar unha decisión, o dano ecolóxico que pode producir é tal que haxa que tomar algunha medida ó respecto e tratar de recuperar a desfeita, a parte do impacto visual, as filtracións de lodos e outros compoñentes máis perigosos chegan ata as augas do Lor podendo acabar facendo que esta corrente de auga morra bioloxicamente o que faría imposible, ou moi custosa a recuperación dun dos cauces fluviais máis importantes de Galiza.

Creamos na sensibilidade dalgúns políticos e pensemos que este proxecto vai en serio e axudará a paliar parte do problema aquí creado.

MÁIS OFERTA NA HOSTELERÍA

Estanse a ultimar detalles na construción dunha nova vivenda para adicar ó turismo rural. Está ubicada no lugar de Froxán xusto na entrada do pobo, é a maior construción do lugar; na súa restauración coidouse con todo esmero manter a estrutura antiga. A casa conta cun patio interior e un pasadizo de madeira que une as dúas edificacións que divide o patio. Segundo os seus propietarios esta empezará a prestar servizo no vindeiro outono.

FROXÁN, BEN DE INTERESE CULTURAL

No Diario Oficial de Galicia do 9 de maio de 2006 e según resolución do 25 de abril de 2006 da Dirección Xeral de Patrimonio iniciase expediente para declaración da aldea Froxán coma Ben de Interese Cultural coa categoría de lugar de interese etnográfico.

É unha boa noticia, esto ben a recoñecer os valores culturais que alberga a aldea; no ano 1993 xa se levou a cabo unha posta en valor, facendo varias actuacións para mellorar a imaxe dun lugar que pola súa conservación é merecedora deste recoñecemento.

Esperemos que se leve a firme en brevedade esta declaración o que sería un camiño para mellorar a súa imaxe e regular dalgún xeito a restauración e conservación.

No D.O.G. do día 6 de agosto de 1997 publicárase a declaración final de Ben de Interese Cultural de Seceda o que fai que xa sexan dúas as aldeas do Caurel con este recoñecemento.

POR FIN, O ALBERQUE PARECE ABRIR AS SÚAS PORTAS

Despois de moitos comunicados onde se daban unhas datas para a apertura e posta en servizo do Albergue que o Concello, coa axuda do Plan Leader, construíu no que nun principio fora escola de Folgoso e logo oficinas municipais, o dito edificio logo dunha remodelación convértese nun albergue con capacidade para 50 persoas, pode que cando esta publicación saia á rúa estea en funcionamento. A primeiros de xuño o concello publicaba as bases para a súa adxudicación xa que a xestión correrá por conta de particulares.

Este tipo de instalacións teñen moita importancia en lugares coma O Caurel onde chegan moitos grupos de persoas en busca e práctica de actividades de natureza así coma colexios que organizan viaxes a estes lugares.

A bo seguro a apertura do establecemento axudará a dinamizar máis a zona e atraer máis visitantes.

Sorte ós seus xestores

CASA RURAL BONIFACIO

**6 Habitacións con baño - Cociña tradicional
Fermosas paisaxes da Montaña do Lor**

Vilar de Lor, Quiroga - Lugo Tlf. 982185 449
www.loralto.com

NOTICIAS QUE ACONTECERON

CONTO DE UXÍO NOVONEYRA

Editorial TAMBRE vén de publicar o libro de contos de Novoneyra: “*Ilda, o lobo, o corzo e o xabarán*”, libro que recrea a historia de Ilda, unha moza que vive na torre dun castelo rocheiro-, o que fai lembrar ao castelo courelao do Carbedo. A protagonista fai un pacto co lobo, o corzo e o xabarán... (Para saber o resto, tedes que ler o libro...).

ROSALÍAS

O CGA e O Convento de Bonaval, o 24 de febreiro- San Matías-,foron testemuña do baile- homenaxe “rosalías” que **Blanca Novoneyra e Bárbara Monteagudo** renderon á poetisa das beiras do Sar, homenaxe que non acompañou o tempo que chorou bágoas de choiva na saudade rosaliana, pero despois da tempestade, veu o tempo calmo, e a cidade de pedra, por fin, recibiu a ráfaga de versos, o manifesto de **Ana Romaní** e o son de **Camerana Vivace** e **As Ronquetas** e a interpretación das “**dúas marías**” (Mónica Camaño e Gloria Rico), ademais do singular percorrido- poético-compostelán-rosaliano, ó modo do itinerario-pedestre-ourensán-do autor “dos biosbardos” e a “catedral e o neno”, o escritor ourensán Blanco Amor. Ámbolos dous itinerarios, á imaxe do percorrido dublinés que axuda a seguir os intrincados pasos do “Ulises” de Joyce.

PAN E VERSOS

No mes de xuño 2006, algúns leváronse unha grata sorpresa ó mercar o pan envolto nun papel cheo de versos, entre os que se atopaban **poemas de NOVONEYRA**. Por fin, cumpriuse o desexo do 68: **A IMAXINACIÓN chegou ao PODER!**. Estamos á espera de mercar o pan envolto nos versos de Uxío nas panaderías do Courel.

“A PRINCESA DO CAUREL”

No mesmo mes de xuño 2006, a **Editorial OQO**, tirou do prelo o libro de contos para nenos, “**A princesa do Caurel**” de **Perica Patacrúa**, de quen coñecíamos “O gato lambón” (Kalandraca-2004) e “Verlioka” (OQO-2004). A Princesa do Courel leva ilustracións de Javier Solchaga que reforzan os principios da serra: auga, lume, terra.... e... castelo. Non faltan os animais: o gato, o can e máis a pega. ¿Quen roubou o anel da princesiña que vive no castelo do Courel”? Atoparedes a resposta ao ler o conto.

NOVO PREMIO PARA XESÚS MANUEL MARCOS

Unha vez máis, o escritor courelao afincado en Madrid, **Xesús Manuel Marcos**, foi o gañador do **XV Certame de narracións breves Manuel Murguía** que otorga o concello de Arteixo, noraboa. Quedamos á espera de que, como en anos anteriores, o escritor de Seoane teña a ben presentar a obra premiada na próxima **Mostra da Pisa da Castaña de Froxán** que promove a **Asociación Fonte do Milagro**.

Mercedes Vázquez Saavedra
O Courel. Xuño 2006

SEMANA SANTA NO CAUREL VÍA CRUCÍS DE VILAR.

Non ten a sona das procesións da Semana Santa Andaluza, ou as de Lugo e mesmo Viveiro pero é verdade que cada ano, e por Venres Santo, son máis as persoas que se achegan a Vilar do Caurel acompañar a representación do Vía Crucís, a Pasión e Morte de Jesucristo na Cruz.

Un día ó ano esta aldea recupera o rebulir; xentes movidas pola fe ou sinxelamente pola curiosidade chegadas non só do Caurel senón tamén doutros puntos, atraídos por esta tradición relixiosa, danse cita no lugar, un pobo que durante o ano está habitado por 3 ou 4 veciños e que en Venres Santo se atega de persoas.

Fai anos que esta tradición se perdesa, as 14 cruces que existían dende o campo da festa ata a capela de San Roque no Castrogrande, xusto á entrada do poboado Celta que da nome ó montículo, fixéronse de novo, colocáronse coma antano para representar os pasos da paixón.

Na actualidade unha persoa encarna o papel de Cristo e cargado coa Cruz vive dalgún xeito o sufrimento que o Noso Señor padeceu, algúns dos acompañantes portan lámpadas acesas, outros, en cada parada que se fai diante de cada unha das cruces, le unha das pasaxes da paixón e ó mesmo tempo que se rezan oracións, a solemnidade do acto fai que entre cruz e cruz só se escoite o camiñar e o ruído ó arrastrar a gran cruz de madeira polo camiño. É un acto moi emotivo, pode verse no rostro dos acompañantes, algúns ven unha realidade neste acto e de vez en cando involuntariamente votan unha man á Cruz para axudar a Xesús.

O percorrido de case dúas horas, faise curto e a chegada ó final a máis dun os pelos póñenselle de punta cando se representa a crucifixión e se ergue en pé a Cruz e nela Cristo, e máis cando o lugar asemella o monte Gólgota como nos narran as Santas Escrituras.

Esta tradición é algo que debemos manter viva, O Caurel está a perder poboación de xeito alarmante pero estes actos teñen que seguir, a cultura do Caurel ten moito que dicir.

Recinto para Poesía

CAUREL DOS TESOS CUMES QUE OLLAN DE LONXE
EIQÚÍ SINTESE BEN O POUCO QUE É UN HOME.
(Novoneyra)

O Pontón de Ferreiros

-En paraxe galaico recreado
ó gran "Pontón" visitamos,
onde ós menús lles dan vida os
asados,
anque tamén o ferro das augas
dos altos cumes nevados
que dan forza e color as damas,
¡..mulleres de pensamentos
castos...!

-Os churrascos es os chourizos
polas parrillas pasados,
o sabor que lles imprime a leña
non é fácil de superalo.

-É o "Pontón de Ferreirós"
un recanto previlixiado,
ata o canto do seu riu é
unha melodía que di adeus
ao gran señor recreado...!

-Recomendámolo pola situación,
e porque tamén vale a pena
pasar unha noite no "Pontón"
degustando a mellor cea...

SEGUNDA PARTE

-As abellas sempre foron artistas
acarreaban nas patas o ouro,
sempre andaba tras delas o mouro
facéndolles entrevistas...!
Acarrean nas patas o mel
Que liban nas nosas montañas,
Chegan ata o alto das Brañas
E as fontes do noso Caurel...

*Nota: - "En ningún paraxe da Terra se pode respirar con máis profundidade
sentimento é pureza que niste paraíso galaico cargado de color, amor e beleza...!"*

*Anque o "Lor" (pai do lugar) vaia moi fondo, sempre enche os corazóns de ises
sentimentos que ocultos siguen nos nosos amigos e paisanos, que o fan inolvidable para
toda aquela persoa que tivo a gran sorte de nacer no Caurel...!*

TERCEIRA PARTE

Chégase o Pontón polo riu,
Tamén de fai pola vereda,
É moi visitado no estiu,
no Outono e Primavera.
Cando veño a Ferreirós
Sempre o fago pola serra,
É unha auténtica ledicia
Verse revocado na herba...

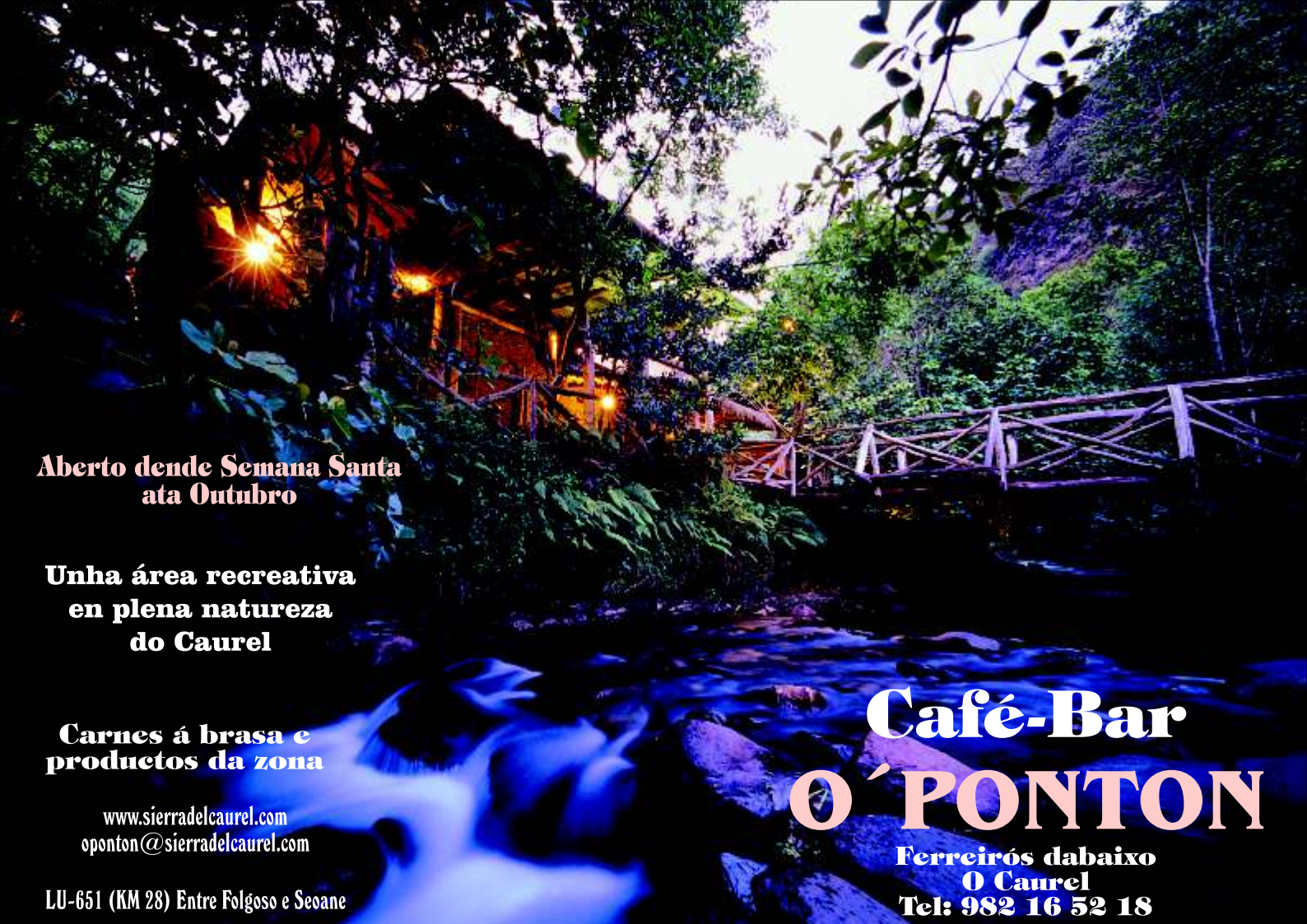
Xesús Galán
Ano 2005

grafínco
CENTRO ESPECIAL DE EMPREGO **imprensa**

offset color
diseño gráfico
impresos en xeral

Rúa da luz nº 4. Polígono de Fingoi
27002 LUGO
Tel.: 982 284 421
Fax: 982 284 758
e-mail: grafinfo@cogami.es

**Aberto dende Semana Santa
ata Outubro**

**Unha área recreativa
en plena natureza
do Caurel**

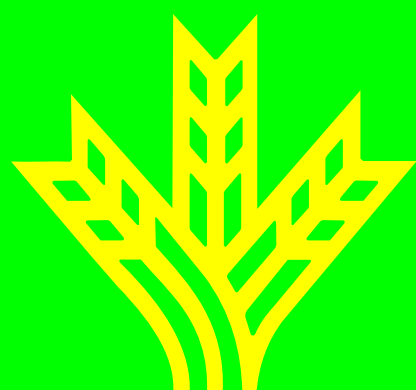
**Carnes á brasa e
productos da zona**

www.sierradelcaurel.com
oponton@sierradelcaurel.com

LU-651 (KM 28) Entre Folgoso e Seoane

**Café-Bar
O PONTON**

**Ferreirós dabaixo
O Caurel
Tel: 982 16 52 18**

**CAIXA RURAL
GALEGA**

**Si desexas formar parte deste COLECTIVO, participar nas ACTIVIDADES
que organiza, recibir a REVISTA no teu enderezo, etc.:
Asociación "FONTE do MILAGRO" Froxán, s/n 27325 O CAUREL - Lugo
A Candeia tamen en: www.galiciadigital.com**